

#31 / 2022 IRAILA

artelka

**SOZIALISMOAREN
AUKERARAKO
ESPAZIOAZ**

GEDAR

— Proletalgoak bere kateak
puskatu eta bere eginkizun
historikoari erantzun
nahi badio, langile kontrolaren garapen
eta hedapen esponentziala ahalbidetuko
duen antolaketa ereduak eraiki beharko du.
Proletalgo iraultzaileak zuzendutako osotasun
sozialaren gaineko birjabetze prozesu orokorrak
aurrera egiteko –hau da, ez bazterrekoa
eta zaharkitua denaren gaineko kontrola
ezartzeko, baizik eta ekoizpen-baliabide
handiak eskuratzeko–, behar-beharrezkoa
da proletalgoaren antolaketa independentea,
sozialki eskala handian egituratua eta estrategia
sozialista iraultzailearen gainean eratua.

Edulxia Contenido

6

10

34

44

66

82

EDITORIALA

Arteka

**Espazioaren
aferaren oinarrizko
kontzeptualizazioa**

KOLABORAZIOA

Errakiko
zenbait kide

**Okupazio-mugimenduaren
paradigmari buruzko
hausnarketa eta hipotesi
estrategiko berriak**

ELKARRIZKETA

Ander Mendiluze

**«Zentro Sozialistak
Mugimendu Sozialistaren
egoitza politiko eta
sozialak dira»**

ERREPORTAJEA

Josu Lagos

**Okupazioaren kontrako
ofentsibaren bi agente:
putre funtsak eta klase
ertain propietarista**

COLABORACIÓN

Kolitza

**La nueva táctica del control
proletario del espacio**

ERREPORTAJEA

Arteka

**Langile Kontrolpeko
Espazioak, kolpez kolpe**

Espazioaren aferaren oinarrizko kontzeptua- lizazioa

Editoriala

Hilabete honetako *Arteka*-n landuko den edukian sakontzen laguntzen duten hainbat kontzeptu azaltzea da editorial honen helburua. Ukaezina da espazioen auziak eta prozesu sozialek beraien artean duten harremana. Gauzak horrela, espazioen auzia ikertu eta horren aurrean posizio politiko bat eraiki den garai ezberdinetan, garai konkretu horretako ezaugarri politikoekin lotuta agertu izan da teorizazioa bera.

Gaur egungo testuinguruarekin lotuta, behar-beharrezkoa izan da azkenengo urteetan problematika hau ikuspegi komunista batetik aztertze-ko egin den lana, aurreko hamarkadetan gai hau landu den moduak utzi dituen muga nabariak gainditzeko asmoz. «Gune autogestionatu» zein «okupazio-mugimendu» kontzepzio abstraktu eta ez-estrategikoei ekarri dutena alde batera utzi, sistema kapitalistaren oinarrian dauden indarrek espazioetan duten isla zuzena ondo ikertu eta hortik eratorri daitekeen bide-orri estrategikoa eratzeko lehenengo pausoak eman dira, marko kontzeptual berri bat eraikitzearekin lotuta. Hausnarketa horren gako nagusiak bi dira: 1) espazioen gaineko kontrol kapitalista eta langile kontrolaren arteko talka eta 2) Langile Kontrolpeko Espazioak estrategia sozialistarekin lotzeak duen garrantzia.

Hona hemen, kontzeptualizazio horren azalpen laburra:

Espazioaren gaineko kontrolaren problematika, gizarte kapitalistako gainontzeko problematikak bezala, klase borrokaren zehaztasun partikular bat da. Eta hortaz, bi kontrol mota bereiz ditzakegu. Batetik, jabetza pribatuko espazioak, aginte kapitalistak kontrolatzen dituenak, *espazioaren gaineko kontrol kapitalista* ezarri; eta, bestetik, *Langile Kontrolpeko Espazioak*.

***Espazioaren
gaineko kontrolaren
problematika,
gizarte kapitalistako
gainontzeko
problematikak bezala,
klase borrokaren
zehaztasun partikular
bat da. Eta hortaz,
bi kontrol mota
bereiz ditzakegu.
Batetik, jabetza
pribatuko espazioak,
aginte kapitalistak
kontrolatzen dituenak,
espazioaren gaineko
kontrol kapitalista
ezarri; eta, bestetik,
Langile Kontrolpeko
Espazioak***

Nahiz eta kontrol kapitalista hegemonikoa izan, kasu batzuetan, proletalgoa espazioaren gaineko kontrolagatik gatazka zehatzak irekitzeko gai da. (...) Maila horretan, proletalgoak espazioaren gaineko kontrolagatik artikulatu den indar-harremana bere alde ebazteko gaitasuna izan dezake

Errealitate kapitalistan diruaren bitartez bermatzen da sarbidea bizitzeko behar diren baliabideetara. Esaterako, azpiegitura-baliabide espazialeetara. Truke-harreman ekonomiko hori, non adibidez jabe batek espazio bat jabetzan izateko edo erabiltzeko eskubidea erosten duen, egitura juridiko oso batek babesten du. Hain zuzen ere, estatu-aparatuen botere legegile, judizial eta betearazlearen bitartez, espazioak erabiltzeko sarbidea merkantzien elkartrukearen eta jabetza pribatuaren printzipioen arabera arautzen du aginte kapitalistak.

Bistan denez, kontrol forma hori baztertzaila da, proletalgoa kanporatzen baitu. Hala ere, eta nahiz eta kontrol kapitalista hegemonikoa izan, kasu batzuetan, proletalgoa espazioaren gaineko kontrolagatik gatazka zehatzak irekitzeko gai da. Espazio baten kontrolagatik gatazkan, jabe jakin baten eta eragile proletario jakin baten arteko indar-korrelazio zehatz bat izaten da. Maila horretan, proletalgoak espazioaren gaineko kontrolagatik artikulatu den indar-harremana bere alde ebazteko gaitasuna izan dezake. Gatazka horiek ez dira ondorio ulertezin bat; kontrara, sistemak berak sortzen dituen talken ondorio bat dira, hala nola, familia proletarioek etxebizitza bat lortzeko beste aukerarik ez dutenean zein proletariotzak Estatu Burgesarrekiko era independentean antolatzeko baliabideak behar dituenen.

Puntu honetan, jabetzaren eta elkartrukearen lege kapitalistekin hausten denean, *espazioaren gaineko langile kontrola* ezartzen da. Diruaren bidez beharrean, proletalgoak indar-ekintza baten bitartez eskuratzen du erabilera gaitasuna. Edonola ere, baldintza hori ez da nahikoa. Izan ere, jabetza pribatuarekiko haustura formal batek ez du zertan espazioen gaineko langile kontrola eratu. Hemen sartzen da espazioaren gaineko langile kontrola sortzen duen bigarren determinazioa: espazioaren funtzio sozialak edo izateko arrazoiak ezin du kontraesanean egon unibertsaltasunaren printzipio komunistarekin. Horrekin zera esan nahi da; espazioak gizarte osoarentzat baliagarria den eredu bat eraiki behar duela, ez baztertzaila, ez zapaltzaila, ez esplotatzaila...

Hala eta guztiz ere, estrategia sozialistatik eta eskala sozialeko antolakuntzatik berezita dagoen neurrian, Kapitalarentzat baliagarriak eta garrantzitsuak ez diren gauzen gainean soilik ezar daiteke langile kontrola; horren adibide bat litzateke norbaitek hutsik dagoen etxebizitza bateko sarraila aldatu eta han bizitzen hastea.

Espazio konkretu batean langile kontrola ezarri arren, ez du bere kabuz kontrol modalitate hori mantentzeko eta garatzeko bitarteko eraginkorrik, espazio horiek zatituta egonez gero, behintzat. Gainera, sistemaren egiturazko gaindipena izan ezean, espazio horiek beti jarraituko dute arriskuan, jabetza pribatuak indarrean jarraituko baitu, langile kontrola txikituz.

Espazioen gaineko langile kontrola, eta horren zehastasuna diren Langile Kontrolpeko Espazioak, beraz, ez dira gai haien kabuz espazio guztiaren gaineko arautze berri bat ezartzeko, estrategia sozialistarekin urtzen ez badira.

Langile Kontrolpeko Espazioen estrategikotasuna antolaketa sozialistarekin organizatiboki eta estrategikoki lotzean sortzen da. Espazio horiek langile kontrolaren kategoria zabalaren baitan kokatzen dira, ezaugarri berberak partekatzen dituztelako, baina estrategia sozialistarekin lotura zuzena dute. Hau da, estrategia sozialistaren beharrei erantzungo diete, eta antolaketa sozialistaren unean uneko lurralde kontrolaren garapenaren erakusleho espazialak izango dira.

Horrela, *Gune Sozialistek*, jabetza pribatu burgesarekin hautsi eta unibertsaltasun printzipioen eredu baten arabera funtzionatzeaz gain, noizbait jabetza eredu komunista lortzeko gaur-gaurkoz antolatzen den prozesu politikoa elikatzeko funtzioa betetzen dute. Horri gehitu behar zaio, espazioek bizi ohi duten zatitze eta tokian tokiko gaitasun urrien aurrean, eredu zentralizatu-nazionalak eskaintzen dituen baliabideak antolatuz eraginkortasun handiagoa lortzeko bidea marrazten dutela gune horiek, azpiegituren obrari edota defentsari dagokionez, adibidez. Batasun horrek *Espazio Sare Sozialista* osatzen du.

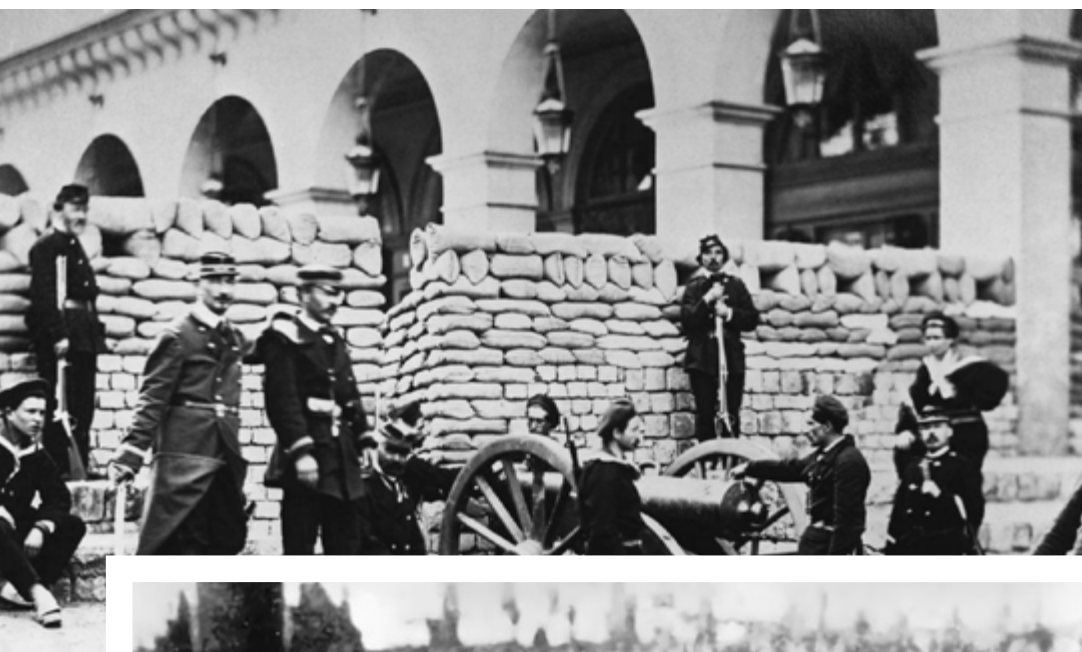
Proletalgoak bere kateak puskatu eta bere eginizun historikoari erantzun nahi badio, langile kontrolaren garapen eta hedapen esponentziala ahalbidetuko duen antolaketa eredu eraiki beharko du. Proletalgo iraultzaileak zuzendutako osotasun sozialaren gaineko birjabetze prozesu orokorrak aurrera egiteko –hau da, ez bazterrekoa eta zaharkitua denaren gaineko kontrola ezartzeko, baizik eta ekoizpen-baliabide handiak eskuratzeko–, behar-beharrezkoa da proletalgoaren antolaketa independentea, sozialki eskala handian egituratua eta estrategia sozialista iraultzailearen gainean eratua. Espazioaren auziak berebiziko garrantzia hartzen du sozialismoaren eraikuntzan. Zentro Sozialistak, momentuz, eraikuntza horren lehenengo gotorlekutzat har daitezke. ●

***Gune Sozialistek,
jabetza pribatu
burgesarrekin hautsi
eta unibertsaltasun
printzipioen eredu baten
arabera funtzionatzeaz
gain, noizbait jabetza
eredu komunista
lortzeko gaur-gaurkoz
antolatzen den prozesu
politikoa elikatzeko
funtzioa betetzen dute***

Okupazio- mugimenduaren paradigmari buruzko hausnarketa eta hipotesi estrategiko berriak

Testua — **Errakiko zenbait kide**

0. SARRERA

Gaur egungo prozesu sozialen gainean izan daitekeen jakintza teoriko eta politikoa ez da egungo gizartearen indar, mugimendu eta baldintzen azterketa sakonaz soilik elikatzen. Beharrezkoa izaten da iraganaren ikerketa historikoa eta ondorio politikoen balorazio ahalik eta zehatzena egitea. Berdin dio auzi estrategiko orokor zein bide-orri taktikoen azterketa izan. Berdin dio borroka kulturalari, askotariko zapalkuntzen genesi eta eraldaketei edota espazioaren gaineko kontrolaren problematikari buruz ikertzen den. Hausnarketa kritikaren elementu nagusietako bat aurreko esperientzien ikerketa eta posizio kritikoa datza.

Era berean, espazioaren gaineko auzian murgiltzeko behar-beharrezkoa da aurreko mendeetan sistema kapitalistako klase-borrokari berezkoak zaizkion talkek zein ondorio ekarri dituzten hausnartzea: zeintzuk eta nolakoak izan diren jabetza pribatuaren eta proletariotzaren baldintza sozialen artean berezkoak diren gatazkak, zein talka sortu zuten langileriaaren lehenengo antolakuntza-formek ekoizpenaren espazio estrategikoak blokeatzeko gaitasuna hartu zutenean, edota Mugimendu Komunistaren teorizazio eta inteligentzia kolektiboak espazioaren eta lurraldearen gaineko kontrolaren eginbehar politikoranzko norabide estrategikoa hartu zutenean.

Okupazioaren kontrako ofentsibak ezaugarritzen duen egungo testuinguruan espazio espropiatuen oraina latza da, baita etorkizuna ere. Espazio okupatuaren legimititatea nabarmen jaitsi da azken bi hamarkadetan, aurreko paradigma politikoa agortu den seinale. Baina joera horri buelta eman eta espazioaren gaineko kontrolaren auzia norabide askatzailean birkokatzeke, beharrezkoa da espazioaren okupazioak izan dituen ulerkera ezberdinak eta haren eraginkortasun zein eraginkortasun eza aztertzea. Kasu honetan, azken paradigma aztertzeke ezaugarritze kritiko orokor bat aurkeztuko dugu, gaur egun okupazioaren praktikaren egoera nabarmen determinatzen duelako eta funtsezko ondorio politikoak eskaintzen dizkigulako.

1. OKUPAZIO-MUGIMENDUAREN PARADIGMATIK BURUZKO HAUSNARKETA

1.1 «Okupazio-mugimendua» kontzeptuari sarrera

Azken hamarkadetan militantzia politikorekin kontaktua izan dugun belaunaldiontzat espazioen okupazioak gauzatu eta espazio horietan jarduerak politiko zein kulturala antolatu izan duten taldeak, orokorrean, «okupazio-mugimendu» izenpeak barne hartu izan ditu. 70eko hamarkadatik aurrera sortu eta ezagutarazi zen fenomenoak; kapitalismoaren historian zehar espazioaren gaineko kontrolaren jardunarekin loturiko fenomeno bakar gisa iritsi zaigu, bere baitan gauza ugari biltzen dituen kontzeptu gisa, hain zuzen. Esan beharra dago, hala ere, okupazio-mugimenduak ez dituela gizarte kapitalistan gertatu izan diren eta gertatzen diren espazioen espropiatze guztiak barne hartu eta barne hartzen, hots, soilik garai historiko konkretu batean gertatu zen fenomeno bat identifikatzen duela.

Ulerkera hori fenomeno horrek izan zuen zabalpen nabarmenaren ondorio zuzena da, eta egia izor, espazioen okupazio-prozesuekin loturiko momentu hori paradigmatico izatera iritsi zen 70eko hamarkadatik XXI. mendearen lehenengo hamarkadara arte.

Fenomeno horrek, oso heterogeneoa izan arren, identifikaziorako elementu komun batzuk izan ohi ditu: gizartearen ulerkera zehatz bat, espazioen apropiazio eta kudeaketarako eskema bat, auto-identifikaziorako elementu batzuk... Egungo egoerara zein eratan iritsi den ikusteak, berriz, paradigma agortutzat jotzera behartzen gaitu. Azkenengo bi hamarkadetan gainbehera nabarmena izan dute «okupazio-mugimendu» deituriko hainbat esperientziak, eta espazio okupatu isolatu batzuk mantentzeaz harago, ez dute espazioaren auzia modu iraultzailean antolatzeke gaitasunik erakutsi.

Okupazioaren praktikarekin loturiko esperientzia multzo hori mundu osoan zehar hedaturik egon izan den arren, hurrengo lerroetan aztertuko dugun prozesua Europako lurralde ezberdinetan izen berdintsua hartu zuten esperientziekin lotua dago. Horren harira, fenomenoaren azterketaren nolokotasunari buruz esan behar da okupazio-mugimenduaren ezaugarritze orokor bat garatzen saiatuko garela, eta ez garela hainbeste esperientzia konkretuetan eta paradigmaren bilakaera historikoan zentratuko; batasun bat erakusten duten oinarri orokorgarriak aztertuko ditugu eta horri buruz hausnartuko dugu.

**70eko hamarkadatik aurrera sortu
eta ezagutarazi zen fenomeno;
kapitalismoaren historian zehar
espazioaren gaineko kontrolaren
jardunarekin loturiko fenomeno bakar
gisa iritsi zaigu, bere baitan gauza
ugari biltzen dituen kontzeptu gisa,
hain zuzen. Esan beharra dago, hala
ere, okupazio-mugimenduak ez dituela
gizarte kapitalistan gertatu izan
diren eta gertatzen diren espazioen
espropiatze guztiak barne hartu
eta barne hartzen, hots, soilik garai
historiko konkretu batean gertatu zen
fenomeno bat identifikatzen duela**

1.2. Testuinguruak guztiz baldintzaturiko fenomenoak

Okupazio-mugimendua 70eko hamarkadatik aurrera garatu ziren eraikinen espropiatze praktiketatik sortu zen. Praktika horiek, nola ez, ez ziren bat-batean eta garaiko testuingurutik bereizita sortu. Kontrara, hamarkada horietan lotura zuzena zuten maila globalean eta indar bereziz Mendebaldeko bloke geopolitikoan gertatu ziren aldaketa sakonekin. Hirutan banatu ditzakegu aldaketa horien dimentsioak, nahiz eta batak bestearekin lotura zuzena duten nahitaez.

1) 70eko hamarkada hasierarako, Kapitalaren egitura ekonomikoa aldaketa garai bat bizitzen ari zen, eta 1973. urtean gertaturiko Petrolioaren Krisiak egoera hori areagotu besterik ez zuen egin; 60eko hamarkadaren bukaeratik jada metaketa-eredu fordista eta keynestarraren agorpen-zantzuak nabaritzen hasiak ziren, eta horiekin batera, «urrezko urteen» amaiera azaleratzen hasia zen.

Europako industria-ekoizpenaren geldialdiak eta inflazioak aurreko hamarkadetakoko ekoizpen-estrategiak berriro beharra adierazten zuten, eta aurreko hamarkadetakoko klase arteko nazioarteko itunaren eta horri loturiko Ongizate Estatuaren agorpen-sintomak agertu ziren. Langabezia iraunkorra igo egin zen, eta urte gutxitan jaitsi egin ziren bizi-maila eta kontsumo-gaitasuna. Horrek, bes-

teak beste, asko zailtzen zuen etxebizitza izateko aukera.

Krisi testuinguru hartan, enpresetan antolakuntza-logika berriak nagusitu ziren: ekoizpen-sistema malguagoak, erregularizazio gabeko lan gehiago eta lan prekarioagoa, teknologiaren garapenean are gehiago zentratua, eta inoiz baino gehiago mundu mailako korporazio handietan oinarritua. Metaketa-formula postfordistari ateak ireki zitzaizkion, eta hala, Europan, eskala orokorrean lan industria desartikulatatu zen eta lan-zentro handiak sakabatu ziren. Gainera, tertziarizazio-prozesua gertatu zen. Espazio fisikoa ere birkatalogatu eta birdefinitu egin zen. Garai hartan, pribatizazio- eta espekulazio-prozesuen garrantzi ekonomikoa handitu zen, baina hutsik eta ez-produktibo gelditu ziren espazioak ere asko zabaldu ziren.

Aurreko ziklo produktiboaren agorpenarekin, beraz, zentro inperialistetako gizarteetan ere aldaketa sakonak gertatu ziren, inoiz baino gehiago testuinguru politikoaren eraginez.

2) Azken finean, XX. mendearen lehenengo erdian proiektu iraultzaileek –batez ere komunismoak– izandako protagonismo politiko eta soziala gainbeheran zegoen hamarkada berri horietarako. Sobietar Batasunak 1917ko iraultzarekin zein hurrengo urteetan sortutako iraultza globalaren esperantza gorriak ezintasun nabarmenak adieraziak

**Aldaketa ekonomiko,
politiko eta kulturalak,
horrela, fase berri
bat eraiki zuen
gizarte kapitalistan,
eta horrek aurreko
tradizio sozialista
antolatutik nahiko
aldenduta zeuden
joera politiko berriak
ugaltu zituen –tradizio
horren historian
zehar erabilitako
hiztegia guztiz alde
batera utzi gabe–**

zituen, eta Gerra Hotzaren testuinguruak eta men-
debalda gizartearen ongizate sozial eta kulturalak
esperantza hori amildu zuten. Hamarkada horie-
tarako, Europako herrialde garatueta alderdi
komunistek ere proletariotza iraultzailearen zein
iraultzaren aldeko masen atxikimendu falta nabar-
mena sentitu zuten, Eurokomunismoaren proiektu-
a besarkatzen eta Estatu Burgesean integratzen
ari baitziren, burgesiarekin estatu-aliantza handiak
sinatzeko bidean. Historikoki kapitalismoa gaindi-
tzeko antolatu ohi ziren mugimendu nazional zein
internazional handiak nabarmen burokratizatu zi-
ren edo bide horretan zeuden behintzat, eta horrek
hurrengo belaunaldi gazteen gaitzespena eragin
zuen. Azken mende eta erdiko prozesuen ondoren,
iraultza prozesu erreala eta oso bat izateko aukerak
eta esperantza ia desagertuta zeuden, eta nabarmen-
a zen erreferentzia politikoen gabezia.

Belaunaldi berriek, aldaketa ekonomikoaren
eragin zuzenaren eta proiektu iraultzaile batekiko
atxikimendu falta politikoen ondorioz, aldaketa
kultural nabarmena bizi zuten.

3) Gazteria berriak intuizio eta kontzepzio be-
rriak zekartzen berekin eta kultura ikonoklasta
berria garatu zuen, aurreko ikur eta erritual kul-
turalekin bortizki apurtuta. Apurketa horrek, ala-
baina, tradizio eta kultura politiko iraultzailearekin
apurtzera ere eramane zuen, eta horrek joera kul-
tural despolitizatuagoetara gerturatu zuen. Gazteria
berriak «gazte-kultura» berria eraiki zuen, iraultza
kultural berriaren erro gisa. Aldaketa nabarmenena
portaera indibidualaren esferan gertatu zen, non
«bakoitzak berera eta kanpo injerentzia ahalik eta
txikienarekin» jarduteko joerak hedapen zabala
izan zuen. Horrela, azpikultura ezberdin ugari erai-
kitzen zituzten eta DIY («do it yourself», «egizu zuk
zeuk») etika indartu zen, bakoitzak bere kabuz mi-
kro eskalatik eragitearen ideian oinarritzen zena.
Belaunaldi berrietan indibidualismoa nabarmendu
zen, beraz, eta horrek, parte-hartze politikoari da-
gokionez, erroko aldaketak ekarri zituen berekin,
esaterako, diziplina eta konpromiso militanteare-
kiko distantzia edota estrategia eta prozesu politi-
koekiko mesfidantza.

Aldaketa ekonomiko, politiko eta kulturalak, ho-
rrrela, fase berri bat eraiki zuen gizarte kapitalistan,
eta horrek aurreko tradizio sozialista antolatutik
nahiko aldenduta zeuden joera politiko berriak
ugaltu zituen –tradizio horren historian zehar era-
bilitako hiztegia guztiz alde batera utzi gabe–.

70eko hamarkadaren amaierarako, «mugimen-
du sozial berriak» izenez definituriko konglome-
ratu ideologikoa eratzen joan zen gutxika, baita in-

Ez da harritzekoa garai horretan espazioak espropiatzeko ekintzekin loturiko mugimendu bat garatu izana: krisi ekonomikoaren ondorioz, aurretik espazio produktiboak ziren eraikin ugari hutsik eta abandonatuta gelditu ziren. Bitartean, aurreko kultura sozialarekin bortizki apurtzen ari ziren gazte-subjektibitate berriek ez zuten lekurik aurkitzen beren nahi eta motibazioak aurrera eramateko, edo ez zen erraza, baldintza sozialak okerragotu izanaren ondorioz, etxebizitza bermatzea. Nahasketa horrek okupazioa maila nabarmenean hedatu zuen, eta hala, okupazioaren inguruan mugimendu edo kolektibitate heterogeneo bat sortu zen

darra hartzen ere. Langile-mugimenduaren zenbait esperientziaren porrotak zein marxismoaren zein kultura komunistaren aurkako intoxikazio akademikoak masa zabaletan iraultza proletarioaren ideia alde batera uztea ekarri zuen, batez ere gazteria berriaren belaunaldia aurreko tradizio sozialistatik askatzearen ondorioz. Horren bidez, ugartzen hasi ziren politika eta antolakuntza ulertzeko forma postmodernoak. Mugimendu berri horren ezaugarri nagusiak ondorengoak ziren: erresistentzialismoa, presentismoa –orainak soilik balio duela dioen ideologia, egungo eta etorkizuneko nahi-taezko lotura egiten duen bide-orri iraultzailearen ukazioa sustatzen duena–, eta horrekin batera, prozesu iraultzaile bat aurrera eramateko estrategikotasun falta eta zapalkuntza eta subjektibitateen zatitzea –klase-borroka obrerismoan urtzea–...

Aipatu behar da autonomiaren kontzeptua konglomeratu berri horren zutabe gisa eraiki zela; aurreko hamarkadan Ezker Erradikal izenpean jardun zuten proiektuek lelotzat zeuzkaten «langile» eta «klase-autonomia» terminoak modu guztiz desklasatuan erabiltzen hasi ziren. Era horretan, autonomia indibidual eta sozialaren –era abstraktuan– ideiak hedatu ziren, eta hala, korronte libertarioagoetara gerturatu zen. Autonomiaren ulkeraren forma berri horrek esperientzia politikoa bera zeuden giza-egituretatik erabat bereizita, eta kasu askotan zentro sozialak gazte belaunaldiaren zati txiki baten espazio soilik bilakatu ziren, eta ghetifikatzeko joera zuten. Kontzepzio horrek harreman zuzena zuen, horrez gain, oinarri praktikoa eta organizatiboekin; hala, militantzia politikoa diziplinatua aktibismoak ordezkatu zuen, zeina testuinguruaren eta joera berrien ondorio logikoa baitzen.

Hurrengo atalean azaltzen saiatuko garen bezala, okupazio-mugimendua «mugimendu sozial berriak» multzoaren aterkipean kokatzen ziren askotariko taldeen marka bilakatu zen, eta talde asko izenpe horrekin auto-identifikatzen ziren, mugimendu sozialen praktikarako espazio hutsak okupatzeko joera garatu baitzen. Gainera, ez da harritzekoa garai horretan espazioak espropiatzeko ekintzekin loturiko mugimendu bat garatu izana: krisi ekonomikoaren ondorioz, aurretik espazio produktiboak ziren eraikin ugari hutsik eta abandonatuta gelditu ziren. Bitartean, aurreko kultura sozialarekin bortizki apurtzen ari ziren gazte-subjektibitate berriek ez zuten lekuri aurkitzen beren nahi eta motibazioak aurrera eramateko, edo ez zen erraza, baldintza sozialak okerragotu izanaren ondorioz, etxebizitza bermatzea. Nahasketa horrek

okupazioa maila nabarmenean hedatu zuen, eta hala, okupazioaren inguruan mugimendu edo kolektibitate heterogeneo bat sortu zen.

Okupazio-mugimenduarekin loturiko aurrerakariak *squatters* deiturikoen mugimenduan koka ditzakegu, 60eko hamarkadan, baina 70eko hamarkadatik aurrera etxebizitzaren okupazioaren olatuarekin eta beranduago zentro sozialen irekierarekin, izen berria hartu zuen.

1.3. Okupazio-mugimenduaren ezaugarri nagusiak

Lehenago esan bezala, okupazio-mugimendua heterogeneoa izan arren, baditu definizio bat erakitzeke adina elementu komun, joera politiko zein lekuan lekuko idiosinkrasiak determinatuta egonda ere. Ez da, hala ere, lan erraza elementu horiek azaltzea, eta zailtasun horrek testuinguru hartan zegoen batasun politiko falta nabarmentzen du. Hain zuzen, eslogan eta definizio oso generikoz eta abstraktuz definitzen zuten beren burua.

Okupazio-mugimenduaren garapena bere garaiko testuinguruak baldintzatuz dago, eta beraz, hamarkada horietan «mugimendu sozial berriak» izenpean ezagutu zen konglomeratuaren parte kontsidera dezakegu. Nolabait, konglomeratu ideologiko-politiko berri horiek hartutako espazioak espropiatzeko formari deitu dakioke okupazio-mugimendua, bere horretan mugimendu bat baino, espazioak okupatzeko prozedurazko bitarteko bat eta espazio horietan antolatzean oinarritzen zen planteamendua –garai hartako jardun politikoaren zutabeak osatzen zituena–. Horrela, espazioaren aferaren zein ekimen politikoaren paradigma bat osatzera iritsi zen.

Paradigma horrek, hala ere, ezberdintasunak izan zituen herrialde ezberdinetan; tokian toki bizi zen une historikoaren ondorioz, okupazioaren praktikak indar handiagoa edo txikiagoa hartu zuen, eta ildo politiko batekin edo beste batekin hibridatu zen. Esan beharra dago, baina, Europako herrialde aurreratu guztietan aktibatu zela mugimendu hori, hamarkada horietako aldaketa estrukturalak sorturiko testuinguruak estatuen mugak gainditu baitzituen.

Mugimendu oso heterogeneo, lauso eta zatitua izan arren, mobilizazio sozialerako gaitasun handia izan zuen. Hamarkada horietako erradikaltasunaren irudi ezagunenetarikoa bilakatu ziren eraikinak okupatzeko uneak, bertan antolatzen ziren ekintza ezberdinetan biltzen zen jende kopurua, zein eraikinen huste momentuetan izaten zen mobilizazio- eta talka-gaitasuna. Gizarteko sektore

***Konglomeratu
ideologiko-politiko
berri horiek hartutako
espazioak espropiatzeko
formari deitu dakioke
okupazio-mugimendua,
bere horretan
mugimendu bat baino,
espazioak okupatzeko
prozedurazko bitarteko
bat eta espazio horietan
antolatzean oinarritzen
zen planteamendua
–garai hartako jardun
politikoaren zutabeak
osatzen zituena–***

Espazioaren auziari heltzeko planteatzen zutena eraikin okupatu partikular bakoitza modu autonomoan mantentzea zen, eta etengabe erreproduzitzen zuten hura hezurmamitzen zuten taldeek antolaturiko egitaraua aurrera eramateko xedea

helduagoen subjektibitateetatik urruti egon arren, gazte belaunaldi berriak mugiarazteko gaitasun handia erakutsi zuen.

1.3.1. Oinarri politiko-ideologiko eta praktikoko-organizatiboak

Mugimendu horren oinarri politiko-ideologikoei eta horietatik eratortzen diren oinarri praktikoei eta organizatiboei so eginez, «mugimendu sozial berrien» multzoan kokatzen zen heinean, hark zituen oinarri politiko eta ideologikoak barne hartzen zituen bere partikularitasunetik abiatuta. Beraz, hauek lirateke eraikin politiko horiek definituko lituzketen elementuak: espazioaren auziari heltzeko planteatzen zutena eraikin okupatu partikular bakoitza modu autonomoan mantentzea zen, eta etengabe erreproduzitzen zuten hura hezurmamitzen zuten taldeek antolaturiko egitaraua aurrera eramateko xedea.

Espazioaren gaineko kontrolaren auzia, horrela, oso forma sinplean ebazten zuten. Espazio huts ugari zeuden eta belaunaldi berrien ekite nahia aurreko masa-kultura eredutik urruti zegoen. Beraz, espazioak okupatu eta eraikin horietan haiek nahi zuten ezaugarriak izango zituen eskaintza sozial, kultural eta politikoa antolatu zezaketen, beren kabuz. Ideia hori «kontrakultura» gisa ere izendatzen zen, nahiz eta kultur eredu iraultzaile eta konfrontatibo berri bat ekoizteko asmotik oso urrun egon. Finean, okupazio-mugimenduak ez zuen sakondu sistema kapitalistan espazioaren auziak betetzen duen funtzioan eta haren aukera iraultzaileetan; azalpen konplexuak alde batera utzi zituzten, eta elaborazio teoriko sinplistetan oinarritu ziren. Kasu gehienetan, gainera, Estatuarekiko osagarriak ziren eskaintzak antolatzeko espazioak bilakatu ziren espaziook.

Hortik abiatuta, *autonomia* kontzeptua oinarri politiko zentral bilakatu zen, lehenago esan bezala, autonomia pertsonal eta sozial abstraktu bati lo-

***Sistema kapitalistan
espazioaren auziak betetzen
duen funtzioan eta haren
aukera iraultzaileetan;
azalpen konplexuak
alde batera utzi zituzten,
eta elaborazio teoriko
sinplistetan oinarritu
ziren. Kasu gehienetan,
gainera, Estatuarekiko
osagarriak ziren eskaintzak
antolatzeke espazioak
bilakatu ziren espaziook***

turik. Autonomiaren definizioa guztiz apolitikoa zen garai hartarako. Politika klaseen arteko unean uneko indar harremanaren tentsioa izanik, bere burua indar-harreman horretatik kanpo kokatzeko pretentsioa adierazten zuen autonomiaren kontzeptuak despolitizatua behar zuen izan nahitaez. Zentzu horretan, mugimendu horretako autonomiaren eraikuntza ez zen prozesu sozial kapitalista zabalekiko era independentean jarduteko eta langileria antolatuaren botere-kuotak irabazteko asmoa zeukan prozesu politikoa, horretarako lurraldearen espazio estrategikoak izateko gero eta gaitasun gehiago ekoiztean oinarrituko zena. Horren ordez, talde zehatz batek okupaturiko espazioan kanpo-injerentziarik gabe proiektu propio bat aurrera eramateko gaitasuna lortzean oinarritzen zen autonomiaren inguruko kontzeptu hori. Ekitearen ulerkera horretatik, DIY etikatik hain zuzen, eratorria da joera politiko horren ezaugarri lokalista.

Ideien eskema honetatik zuzenean erartortzen diren bi oinarri gehitzea funtsezkoa da hemen, gaur egunera arte okupazioaren praktikarekin loturiko bi eslogan garrantzitsu izan direlako: *autogestioa* eta *asamblearismoa*. Argigarria da bi termino horiek oinarritzko kontzeptu politikoak izatea, oinarri praktikoa eta organizatiboak izatetik gertuago daudela kontuan izanda. Mugimendu orokor horren despolitizazioaren adibide da hori, oinarri politiko-ideologiko landuak izatetik urrun, proiektuen zutabeak teknika praktikoa-organizatiboak baitziren.

Autogestioaren definizioari dagokionez, autonomiaren sinonimo gisa azaldu izan da eta, zehazki, espazio bakoitzaren antolatzaileek egitarau xumeak aurrera ateratzeko beren esku zeuden baliabideak soilik erabiltzearekin definitzen da. Hala, ulerkera horren ustez, sistema kapitalistaren instituzio kultural eta sozialetatik harago antolaturiko ekintza alternatibo guztiak sistemaren beraren loturetatik askaturik dauden ekintza bilakatzen dira. Auzi horri dagozkion eztabaida nagusiak iturri ekonomikoei buruzkoak izan ohi ziren, eta erabakirik ohikoena espazioko kideek beraiek antolaturiko ekimenetan jasotako baliabideekin soilik funtzionatzea izan ohi zen. Kasu horretatik, hala ere, askotan ondorioztatu zen oker ekintza horien bitartez kapitalismoaren eragin politiko eta kulturaletik at

egotearen ideia. Kontrara, alternatibismoaren ideia problematikoa gailentzea ekarri zuen.

Hamarkada horietan zehar, autonomiaren eta autogestioaren ideiekin loturiko eztabaida nagusiak espazioen legalizazio juridikoari buruzkoak izan ziren. Kasu eta herrialde partikular bakoitzean sartu gabe, esan dezakegu bide ezberdinak hartu zituztela lekuan leku, mugimendu lausoa zen heinean. Okupazioaren aurkako errepresioa gogortu zen garaietan, 80ko hamarkadan zehar Berlinen adibidez –Europako okupazio-esperientzien hiribu-

rua zen-, etxebizitzaren legalizazio-prozesu masiboa izan zen, Estatuaren biolentziaren mehatxuaren eta etxebizitzarik gabe gelditzearen beldurrez. Beste kasu askotan, berriz, ikuspegi erresistentzialistari jarraikiz, Estatuarekiko legalizazioa porrot gisa irudikatu izan zen, ulerkera anarkistetan sostengatuz, momentu horretan espazio egonkorrak izateak zer pauso politiko zekarren eta negoziatu ahal ziren baldintzak baloratu gabe. Biak ala biak mugimendu iraultzaile gero eta zabalago baten prisma estrategikotik urrun kokatzen diren hausnarketa eta erabakiak dira, fase politiko bakoitzaren elementuek determinatu beharko bailukete zer gaitasun dagoen espazioak mantentzeko, eta zer gorputz politiko dagoen era defentsiboko edo ofentsiboko taktikak erabiltzeko, hau da, ez legalizazioaren onarpen akritikoak ezta purutasun ideologiko ez eraginkorrak ere.

Asanblearismoaren kasuan, garai horretako antiautorismoaren eta horizontaltasunaren ideiekin hertsiki loturiko oinarria litzateke. Antolakuntza politikoaren graduak gero eta eskala sozial eta geografiko handiagoetara zabaltzearen behar politikoari muzin egiten zion belaunaldi politikoa eskala ahalik eta txikienetik eragitearen ideiarekin pean gotortzen zen. Halaber, praktika asanblearistak, bilakaera komunista burokratikoaren fenomenoarekiko hausnarketa kritikoa zentratu beharrean, eskala handiko proposamen politiko guztien aurkari gisa agertu ziren, eta hala, ezintasun nabarian utzi zituzten politika horren aukerak.

Elementu horiekin, okupazio-mugimenduaren zatitza okupazioa bera bilakatu zen helburu. Okupazioaren ekimena bera zen mugimenduaren erroa, eta horren inguruan biratzen zuen guztiak. Espazio bat husten zutenean proiektua bera agortzen zen kasu askotan. Gai hau, hala ere, eztabaida nagusietako bat izan da, legalizazio juridikoaren eztabaidarekin batera. Okupazioak betetzen zuen papera askotan izan zen eztabaidatua, hau da, ea helburu zen bere horretan ala tresna bat ote zen. Eztabaida sakona dirudien arren, batoren zein bestearen alde kokatuta ere ez zen okupazio-mugimenduaren noranzkoa aldatu, bere garaiko kode ideologiko-politikoei hertsiki lotua zegoelako. Kode horiek okupazioaren praktika modu estrategiko eta iraultzailean garatzeko erroko traba bat zuten, eta okupazioa tresna gisa ulertzen zuten taldeak egon bazeuden arren, horien ustez tresna horrek asanblearismoa eta autogestioaren praktika erreproduzitzen jarraitzeko funtzioa soilik betetzen zuen. Finean, bi iritzi horiek ez zuten okupazioa klase politikaren garapenarekin lotzen, eta beren aukerak infinituki erreproduzitzera mugatuta zeuden.

Esandakoez gain, espazio espropiatuen elementu komun bati buruzko ekite forma ere gehitu beharko litzateke, mugimendu horren identifikazio ahalik eta osatuena izateko: defentsaren elementua. Lehenago esan bezala, gazte belaunaldi berriek mobilizazio-gaitasun handia erakutsi zuten, kasu askotan hainbat espazioaren husteei indartsu gogor egin baitzieten. Ordea, sekula ez zen defentsarako saretze eraginkorrik lortu, saretze saiakerak beti izan diren arren. Azken finean, mugimenduaren izaera zatikatu, nomada eta lokalistak ez zuten espazio gero eta gehiagoren gaineko desjabetze-prozesurik bilatzen; kontrara, bakoitzak kudeatzen zuen espazioa forma isolatuan defendatzen zuen husteko unea iristen zenean. Izatekotan, gertutasun pertsonalen bitartez elkartasuna adieraztera eta erresistentzia agertzera joaten zen jendea agertzen zen,

baina sekula ez zen pentsatzen saretze formal organizatibo gero eta indartsuagoak sortzeko gakoetan. Egungo testuinguruan ditugun zailtasunak azken horren ondorio garbiak dira.

1.3.2. Espazioen azpiegiturazko funtzio eta ezaugarriak

Espropiatutako eraikinei dagokienez, bi funtzio handitan banaturiko espazioek zuten nagusitasuna –bestelako funtzioak betetzen zituzten espazio gehiago ere bazeuden arren, fabrikak zein lur-sailak kasu–: etxebizitzak, batetik, eta espazio sozial, kultural eta politikoak, bestetik. Lehenengoak asko hedatu ziren Europako herrialdeetako hiri nagusietan, eta norberaren oinarritzko beharrianak asetzeko funtzioa betetzen zuten. Hain zuzen ere, etxebizitzaren okupazioaren funtzioa oso nabaria zen: langile-klasea pobretzen ari zen testuinguruan, etxebizitza ordaintzeko zailtasuna gizartearen gero eta maila zabalagoetara iritsi zen, baina bitartean, etxebizitza ugari hutsik zeuden, II. Mundu Gerraren ondorengo hirien berreraikuntza garaian. Berlingo adibidea da ezagunena.

Bigarren funtzioa eraikinen artean batez ere «zentro sozial» izendatu ziren espazioak daude. Tokian toki izen ezberdina hartu zezaketen arren –Euskal Herrian gaztetxeak, Herrialde Katalanetan *casalak*...– belaunaldi berrien motibazio sozial, kultural eta politikoak garatzeko espazioak izan ziren, masa-kultura berriaren erroale eta belaunaldi haren intuizio eta motibazio politikoen erakusleho.

Okupazio-mugimenduaren paradigmapean espropiatu izan diren espazioen azpiegitura-ezaugarriak dagokienez, ezaugarri komun batzuk izan ohi dituzte guztiak: kapital gisa desbalorizatuta edo deseginda edota abandonatuta eta hutsik zeuden espazioak ziren. Kapitalarentzat soberakin gisa pilatzen ziren espazioetara soilik jotzen zuen okupazio-mugimendua. Faktore hori mugimendua bera eta proiektu konkretuak legitimatzeko erabili den elementu nagusietako bat izan da. Espazio hutsak betetzearen edota hilda zegoen horri bizitza ematearen argudiopean eraiki zen espropiazioaren errelatoa. Horren bitartez, paradigma horrek ez zuen okupazioaren praktika kapitalismoaren zutabe diren ekoizpen estrategikoak espropiatzeko bitarteko gisa teorizatu ere egin, estrategikotasun falta izan zuen, eta espazioaren gaineko kontrolaren auzia espazio soberakinaren betetze ez-gatazkatsura mugatu zen.

Paradigma hori, behin betiko, gainbeheran sartu zen mende berrian sartzean. Bere barnean zituen elementu politikoek beraiek agortu zioten existitzen jarraitzeko eta hedatzeko aukera

1.4. Paradigma agortua

Paradigma hori, behin betiko, gainbeheran sartu zen mende berrian sartzean. Bere barnean zituen elementu politikoek beraiek agortu zioten existitzen jarraitzeko eta hedatzeko aukera. «Mugimendu sozial berrien» konglomeratu politikoa desagertu ez den arren, aldaketa nabarmenak jasan izan ditu 80ko hamarkadatik aurrera zituen ezaugarrien aldean. Azken hamarkadetan, kasu gehienetan alderdi eta mugimendu sozialdemokrata instituzionalen mesedera jarduten amaitu dute Europako herrialde guztietan –«ezker berriaren» paradigmapean–, sozialdemokraziak mugimendua xurgatzen jakin izan baitu. Joera neoautonomoak sortu diren arren, haien saiakerek beraiek baieztatzen dute ezinezkoa dela agortua den paradigma politiko eta prozedurazko baten erroak berriztea. Egoera horretan, prozedura tipiko gisa popularizatu zuen joerak nekez erabiltzen du okupazioaren praktika, behar politikoen barruan ez baitago espazio politikoa bermatzera begira espazioak espropiatzearen beharra eta programa politiko berrian ez baitauka lekurik klase ertainak ere defendatzen duen jabetza pribatua zalantzan jartzeko ekinbideak.

Garrantzi hori galduta, beraz, bigarren plano batean gelditzen joan da okupazioaren ekimena eta horrekin batera baita beren burua okupazio-mugimendutzat zuten espazio eta taldeak ere. Badauka,

gainera, kontuan hartzeko bigarren elementu garrantzitsu bat ere: espazioaren gaineko kontrolaren problematikari dagokionez izandako ikuspegi sinplistik ezinezko bihurtu du espazioak beraiek mantentzea eta gero eta sektore sozial gehiagotara zabaltzea. Ondorioz, okupazioaren hautuak berak praktika hori orokortu zuen garaian sektore nahiko zabaletan izan zuen legitimitatea galtzen joan da azken hamarkadetan, eta gelditu diren espazio eta talde isolatu eta urriak egoera horri buelta eman ezinda gelditu dira. Bestetik, lokalismoak eta ulerkerak nomadak ez dute utzi okupazioaren praktika perfekzionatzeko eta espazioak defendatzeko indarrak metatzeko aukerarik. Horiek horrela, okupazioaren aurkako ofentsiba lokalizatuak egon direnean, ezin izan da defentsa eraginkorrik martxan jarri, eta hori are zailagoa da ofentsiba horietan herrialde osoei eragiten dieten neurriak ezartzen badira, hala nola neurri juridikoak gogortzen badira, komunikazio-bonbardaketa gauzatzen bada edota enpresa parapolizialak orokortzen badira.

Gutxienez azkenengo hiru hamarkadetako paradigma agortu da; okupazio-mugimenduaren porrot historikoan jo du goia. Hori dela eta, une honetan funtsezkoa da espazioaren gaineko kontrolaren problematika berriz definitzea, sozialismoaren eraikuntzaren bide-orrian txertatzeko.

Okupazioaren aurkako ofentsibaren aurrerapenak eta okupazio-mugimenduaren porrot historikoa baieztatu izanak espazioaren gaineko kontrolaren eremuan paradigma aldaketa bat bultzatzera behartzen gaitu

2. HIPOTESI ESTRATEGIKO BERRIAK ESPASIOAREN GAINEKO KONTROLEAN: DEFENTSA-KOMUNITATEA ETA ESPASIO SARE SOZIALISTA

Okupazioaren aurkako ofentsibaren aurrerapenak eta okupazio-mugimenduaren porrot historikoa baieztatu izanak espazioaren gaineko kontrolaren eremuan paradigma aldaketa bat bultzatzera behartzen gaitu. Okupatzeko espazioen aukera-eremua ahalik eta gehien estutzen den eta jabetza pribatuaren aurkako agentzia ia desartikulatuta dagoen testuinguru honetan, okupatutako espazioak defendatzeko eta kudeatzeko eredu berri bat behar dugu, eta horretarako, okupazio-mugimendu zaharren izaerak eta egiteko moduek berezkoak zituzten bizioetatik askatu eta egungo koiunturan *Lan-gile Kontrolpeko Espazioen* defentsa eraginkorrerako taktika eguneratu berri bat antolatzeke gai izateko esparru estrategiko egokia garatu behar dugu.

Hori lortzeko, bi zeregin nagusi ditugu aurretik:

1) Unean uneko beharrian partikularren inguruan antolatutako koordinadora likidoak beharrezkoak, etengabe haziz joango den *defentsa-komunitate* iraunkor handi bat eraikitzea, eta komunitate hori egungo okupazioaren aurkako ofentsibari ezarritako egoera zailari aurre egiteko gai izango den politika- eta antolaketa-hipotesi berrien gainean eraikitzea.

2) Espazioa kontrolatzeko *eredu integratu* bat eratzea, hau da, okupazioa ez izatea bere horretan helburu, ezta mugimenduari berari izena ematen diona ere, eta okupazio-praktika desjabetze-modu praktikoa gisa berrosatzea, hari zentzua ematen dion eta haren garapena bermatzen duen osotasun-prozesu baten baitan.

Lehenengo puntua jarraian landuko dugu, eta bigarrena, aldiz, amaieran.

2.1. Defentsa-komunitatea

Gaztetxe, zentro sozial eta antzekoen artean defentsa-sareak eratzeko hamaika saiakera egin badi-ra ere, gaur-gaurkoz oraindik ez dugu tresna serio eta ondo antolaturik, arazoak iristen direnean eraginkortasun pixka bat izango duenik. Gaur egunera arte, arau orokor moduan, erabateko bat-batekotasuna nagusitu da: une bakoitzean eskura zeuden baliabideekin arazo zehatzei berehalako erantzunak ematen zaizkie. Horrela funtzionatzen zen, eta horren lekuko gara *okupen* dinamika sozial eta politikoa gure azalean bizi izan dugun guztiok. Hala ere, okupazioaren aurkako ofentsibaren aurrerapenak, okupazioen beherakadak eta gero eta eraikin gehiago husteak esku hartzera behartzen gaituzte. Unean uneko premien inguruan modu partzialean antolatutako koordinakunde likidoak sortzeko ahaleginek eragindako frustrazioaren aurrean, premiazkoa da bidean topatutako zailtasunak gainditzeko gai izango den defentsa-komunitate berri baten oinarriak jartzea.

Eta Erraki, hain zuzen ere, berrikuntzaren adibide dugu; okupatutako hainbat espazioaren arteko elkartasuna eskala handian egituratzeko hipotesi berriak probatzea beharrezkoa izateaz gain, posible ere badela erakusten digu. Errakin dozenaka espazio okupatu ari dira elkarlanean, defentsa ahalik eta modurik eraginkorrenean antolatzeko moduak egituratzen. Kontua ez baita lelo klasikoak errepikatzea, klase-elkartasuna dela gure jarduera gidatzen duen printzipio etiko orokorra, edo elkartuta irauten baldin badakigu, irabazi egingo dugula aldarrikatzea. Maximetako aldarrikapenek ezin diezaioke denari eutsi. Premiazkoa da Langile Kontrolpeko Espazioak elkar lotzeko antolakuntza-teknika egokiak aurkitzea, elkar defendatzeko konpromisoa oinarrian izango dutenak, ekin-tza-batasuna bermatzen dutenak eta bakoitzaren berezitasunak errespetatzen. Eginbeharra estrategikoki eta antolaketaaren aldetik berritzea da, asanblearismo horizontalistaren ideologia zaharra (azken hamarkadetakoko blokeo-elementu nagusietako bat) behin betiko alde batera utzita, eta elkar defendatzeko borondateari benetako antolaketa-gorputza emanez. Horretarako, eskubideez gain betebeharrak izango dituen araubide bat behar da, erabakiak hartzeko prozesuak antolatu eta egituratu behar dira, eta, batez ere, lana gorpuzteko konpromiso eta diziiplina militantea behar da. Eta hori okupazio-mugimenduaren paradigmen oinarri eta prozeduren guztiz bestelakoa da.

Klase-elkartasuna egitate bihurtuko duen antolakuntza-teknologia egituratu ondoren, gizarte-

Premiazkoa da Langile Kontrolpeko Espazioak elkar lotzeko antolakuntza-teknika egokiak aurkitzea, elkar defendatzeko konpromisoa oinarrian izango dutenak, ekintza- batasuna bermatzen dutenak eta bakoitzaren berezitasunak errespetatzen

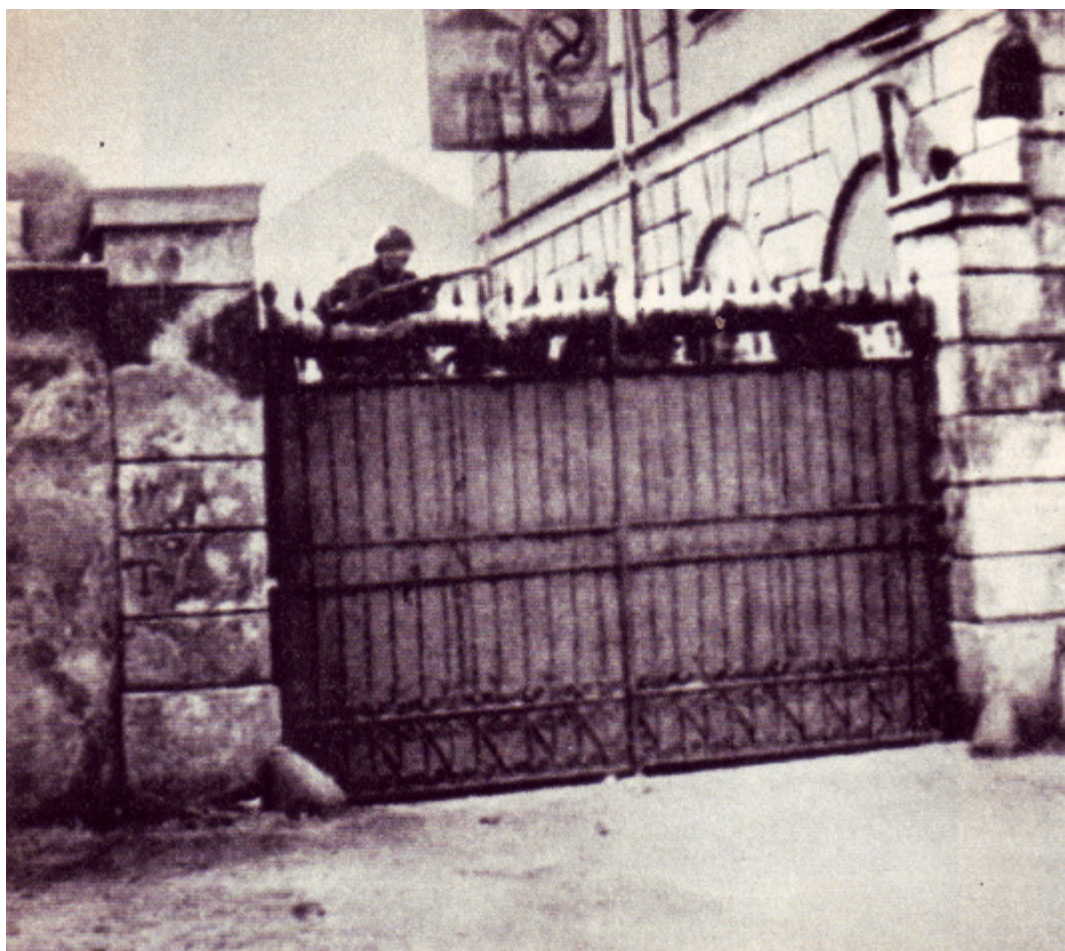
ko eskalan eta lurralde mailan arian-arian ahalik eta gehien hedatzeko beharra agertuko zaigu; izan ere, Erraki, esan bezala, adibide bat besterik ez da, egungo muga geografiko eta politikoak baino handiagoa den eraikuntza-prozesu baterako ekarpena. Argi eta garbi diogu: okupazioaren aurkako ofentsibari eta jabe handiei aurre egiteko modu bakarra haren etsaiaren boterearen eskala berean, hau da, nazioarteko eskalan, antolatua dagoen defentsa-komunitate handi baten bidez da. Ez badugu lortzen nazioartean aliantzak eta loturak artikulatzea, eta nork bere auzoan berera jarraitzen badu, gero eta espazio gehiagoren gaineko kontrol zuzena hartzen joateko baldintzak ez dira gehiago haziko. Aldiz, antolakuntza-teknologia eraginkor batean, defentsa-taktika eguneratu berri batean eta berehalako ikuspegi internazionalista batean oinarritutako defentsa-komunitate bat eratzearen prozesuak bidea egin ahal izango balu, gaur egungo egoera iraultzeko benetako aukera gorpuztuko litzateke, ekintza-batasunaren artikulazioak geure indar guztiak puntu zehatz batean biltzea ahalbidetzen baitigu, eta, horrela, pixkanaka arazo handiak konpontzen joateko aukera izango genuke, zeina modu isolatuan edo gaizki antolatuta ezinezkoa litzatekeen.

Esate baterako, Gasteizko Etxebizitza Sindikatua ezin izango lieke 70.000 euroko isunei aurre egin etxegabetze bat geldiarazteagatik, baina haren leloetako batek dioen bezala, «nada es imposible, todo se organiza» («ezer ez da ezinezkoa, dena antolatzen da»). Bilboko Etxarri 2 gaztetxeak, segur aski, ezingo zuen geratu goizean goizerako ezarritako zegoen hustea; mobilizazio baten deialdi bateratuari esker, segurtasun-indarrek huste hori bertan behera uztea erabaki zuten. Egun batzuk geroago, jabeak salaketa atzera bota zuten, eta Etxarri 2k zutik jarraitzen du, lasaitasun pixka batekin. Adibide horiek gauzak egiteko eredu horrekin eta gero eta indar militante handiagoarekin gero eta helburu handiagoak lor ditzakegula ikusarazteko balio digute. Hala, eraikin bat husten duten kasu bakoitzari erantzuteaz gain, gero eta gaitasun gehiago izango ditugu baldintza politiko orokorragoen alde borrokatzeko, hala nola, desokupazio enpresak legez kanpo uzteko borrokatzeko; eta helburu hori lortzeko modukoa litzateke, defentsa-komunitate zabal eta indartsu bat izango bagenu.

Puntu honetara iritsita, eta hurrengo blokerak igarotzeko, honako hau galdetu behar diogu geure buruari: aipatu ditugun erronkei aurre egiteko nahikoa al da defentsa-komunitate bat eraikitzea? Zenbateraino da beharrezkoa lotura estrategikoa Langile Kontrolpeko Espazioen defentsaren eta Prozesu Sozialistaren artean? Eta horrekin batera, zer leku hartzen du gure marko estrategikoaren baitan espazioen gaineko langileen kontrolaren gaiak? Ikus dezagun.

2.2. Espazioen gaineko kontrolerako eredu integratua: Espazio Sare Sozialista

Artikulu honen hasieran adierazi den bezala, okupazio-mugimendu historikoa mugimendu sozialen multzo bat baino ez da izan, edo, asko jota, mugimendu sozial bat, 70eko hamarkadan bizi izandako aldaketa estruktural eta politiko-kultural sakonen berotasunean azaleratu ziren beste taldetxo eta korronte anitzekin elkarbizitzan zegoena. Garai hartan, okupazioa, mugimenduari berari ere izena ematen dion atributu gisa, ez zen marko estrategiko orokor baten barruan kokatzen; lehen, aitzitik, bere horretan helburu bat zen, eta ez zuen inolako antolamendu-loturarik zentzua emango zion erreferentziazko zerumugaren batekin. Bestela esanda, ez zuen ezer ustez jabetza pribatutik eta harreman sozial kapitalistetatik «askatutako» espazioetan bertan soziabilitate- eta komunitate-forma berrien bidez gauzatzen ari ziren utopia idealetatik harago.

***Gainerako gizarteko arazoekin
gertatzen den bezala, espazioaren
gaineko kontrolaren auzian egin
beharreko lan politikoak ere abiapuntu
izan behar du kapitalismoa arazoaren
oinarri gisa identifikatzeko beharra,
eta, ondorioz, erabateko prozesu
emantzipatzailea garatu behar
du irtenbide posible bakar gisa***

Ordea, fenomeno sozialak aztertzen ditugunontzat, ez ikuspegi intersektzionaletik eta postmarxistatik, baizik eta ekonomia politikoaren kritikaren oinarri analitikotik, gizarte kapitalistaren mugimendu-lege orokorrak ezagutzea ahalbidetzen duen kategoriaren esparru gisa, auziak guztiz bestelakoa behar du izan. Ekonomia politikoaren kritikak kapital-metaketaren prozesua identifikatzeko aukera ematen digu, erreproduktzio kapitalistaren eta, hedaduraz, haren garapen gatazkatsuen ondoriozko kontraesan guztien ardatz moduan. Oinarri analitiko horretatik abiatuta, programa komunistak zentzua eta gaurkotasuna hartzen du helmuga orohartzaile gisa, praktika emantzipatzaile osoa gizarte modernoak zeharkatzen duten zapalkuntza eta bidegabekerien oinarrietara bideratzen baitu. Bada, gainerako gizarteko arazoekin gertatzen den bezala, espazioaren gaineko kontrolaren auzian egin beharreko lan politikoak ere abiapuntu izan behar du kapitalismoa arazoaren oinarri gisa identifikatzeko beharra, eta, ondorioz, erabateko prozesu emantzipatzailea garatu behar du irtenbide posible bakar gisa.

Horrela, Langileon Kontrolpeko Espazioen Defentsa Komunitate baten eraikuntza denboran eta espazioan mugarik gabe garatzea ahalbidetuko dion estrategia sozialista eguneratu bati lotzeko punturaino iristen gara. Beraz, honezkero prest gaude adierazteko *espazioaren gaineko kontrolerako eredu integratu bat* behar dugula. Hau da, eredu

horretan okupazioa ez da berez helburu bat, desjabetze-bide praktikoa bat baizik, lurralde osoaren gaineko kontrola hartzeko prozesu orokorrean integratua. Hemen defendatuko dugun hipotesia zera da, beraz, espazioaren gaineko kontrol proletarioaren eta Prozesu Sozialistaren garapena txanpon beraren banatu ezineko bi aldeak direla. Edo elkarrekin egiten dute aurrera, edo elkarrekin erortzen dira. Ez soilik Defentsa Komunitate zabal batek bere garapena bideragarri egingo duen prozesu politiko estrategiko bat behar duelako, baizik Prozesu Sozialistaren aurrerapenak berekin baitakar, ezinbestean, kontrol zuzenpeko espazioen hedapena. Ikus dezagun.

Mugimendu Sozialistatik adierazi dugunez, estrategia sozialista eguneratu batek *botere sozialistaren* eraikuntza izan behar du prozesuko fase guztien ardatz egituratzaile, hasi Mugimenduaren fasetik, Alderdi Komunistarenetik pasa eta Estatu Sozialistaren faseraino. Graduala eta ez-etapista den botere sozialistaren ikuskera horrek estatu burgesaren aparatuekiko eta lan soziala antolatzeko modu kapitalistarekiko independentea izan behar du. Ondorioz, ikuskera horretan, botere sozialistaren eraikuntzaren oinarria ez da dinamika sozial kapitalistak zenbat baldintzatzen duen, baizik eta zer antolakuntza-gaitasun duen baldintza sozial eta materialak proletarioen kontrolpean metabolizatzeko eta indar produktibo propio bihurtzeko, hura *lan-prozesu sozialista*n integrazeari esker.

***Eredu horretan
okupazioa ez da berez
helburu bat, desjabetze-
bide praktiko bat
baizik, lurralde osoaren
gaineko kontrola
hartzeko prozesu
orokorrean integratua***

Espazio Sare Sozialista, beraz, ez da soilik eraikinen batura bat, baizik eta sozialismoa bizi eta garatzen den aukera-espazio bat. Une historiko jakin bakoitzean botere sozialistak zer lurraldetze-maila duen adierazten duen espazioa da, Mugimendu Sozialistaren garapenarekin, hau da, eraikitzen ari garen Estatu Sozialistarekin batera hedatzen joan beharko dena

Beraz, ikusmolde horren arabera, Prozesu Sozialistaren bultzatzaile nagusia progresiboki hazten joango den lan-prozesu sozialista handi bat litzateke, modu esponentzialean egiten ari dena gero eta baldintza sozial, baliabide material eta lurralde-espazio gehiagoren gaineko kontrol zuzenarekin, zeinak botere sozialistaren egitura berrian integratuz doazen. Horrela, beraz, botere sozialista mehatxu politiko huts gisa ez ezik, kapitalismoa baino gaitasun handiagoko produkzio-potentzia berria litzateke, kapitalismoak gizateriaren garapen historikoari goranzko norabidea emateko misioan porrot egin duenez gero.

Horrek guztiak eremu praktikoago edo egunerokoago batean dituen ondorio politikoak agerian geratzen dira: hemen proposatzen ari garena zera da, Prozesu Sozialista ez dela mugatu behar aginte kapitalistari hobekuntzak eskatzera, izan nagusiari, udalari edo nazioaren gobernuari berari, baizik eta bera bihurtu behar dela kapitalismoaren erorketaren aurreko alternatiba historiko bakar, lan soziala antolatuz, prozesu kapitalistek baino emaitza sozial hobeak eskaintzeko moduan, hau da, ekoizpeneko harreman sozialak irauliz. Aurrekaririk gabeko desmobilizazio-garaiotan, gakoa gizarte kapitalistaren iraukitze nabarmena frogatzeko behar besteko indar produktiboa egituratzea da, eta gaitasun handiagoko lan-eredu bat aurkeztea, *etika komunistari* esker bideratzen dena eta diziplina militanteari esker dabilena

Horrek esan nahi du, adibide praktiko batzuk jartzearen, ez dugula mugatu behar Estatuari etxebizitza-lege berri bat eskatzera, baizik eta, besteak beste, etxebizitza-banku propio bat eratu behar dugula, gizarte-zerbitzuek baino baldintza hobeak izango dituen; ez dugula mugatu behar bilerak egiteko espazio publikoak eskatzera, baizik eta Zentro Sozialista handiak okupatu behar ditugula gure jarduera militantea aurrera eramateko.

Baina, noski, orain arte azaldutako eredu estrategikoak, *botere sozialistaren instituzioen* eraikuntzan oinarritutako eredu batek baldintza material batzuk eskatzen ditu, denboran bideragarri eta sostengagarri izan dadin. Besteak beste, Mugimendu Sozialistaren garapenak espazio-azpiegiturako baliabideak behar ditu, lan-prozesu sozialista progresibo osoa barne hartuko dutenak.

Mugimendua garatzeko eta hazteko azpiegitura-baliabideen premia horrek zuzeneko kontrolak daukan zentzu estrategikoa funtsatzen du. Gaur egun, taktikari eta antolakuntzari dagokionez, funtsezkoa da espazioen gaineko langile kontrola garatzea, geure indar propioen bidez politikoki Estatuarekiko modu independentean antolatzeo eskubidea eskuratzeko.

Baina kontrol zuzenaren oinarria ez da soilik behar taktikora mugatzen. Estrategikoa da, Prozesu Sozialistak nahitaez talka egiten baitu ekoizpen kapitalistaren oinarri juridiko eta eratzailarekin, hau da, jabetza pribatuarekin. Lege burgesak ez du onartzen bere baitan, noski, ezein indar komunistaren garapena, hazten ari dena eta boterea lehiatzen diona. Eta ez du inoiz haren garapena ahalbidetuko normaltasun eta bake sozial garaietan eskaintzen duen aukera-eremu estuan. Testuinguru hori jada ez da existitzen.

Botere sozialista garatzeko beharrezkoa da eskubide eta baldintza politikoak bermatuko dizkion zenbait prozesuren gaineko kontrol zuzena aplikatzea; izan ere, Estatu Burgesak bere oinarrizko ordena eta ordena eratzailera, ordena burgesa, errespetatzen eta mantentzen duenari bakarrik eskaintzen dizkio eskubide eta baldintza horiek. Botere sozialista hazteko saihestezina da jabetza pribatuarekin lehiatzea eta egungo sistema esplotatzailea gainditzea ahalbidetuko duten oinarrizko baliabideak langileon kontrolpean izatea, ordura arte mendeen zeudenen kontrolpeko gizarte bat eraiki dadin.

Horregatik, premiazkoa da *Espazio Sare Sozialista* bateratu eta homogeen bat eratzea, non Langile Kontrolpeko Espazioak elkarren artean konektatuko diren, eta horiek, era berean, proiektio estrategikoa duen erakunde bati lotutako Espazio Sozialistak izango diren. Espazio Sare Sozialista, beraz, ez da soilik eraikinen batura bat, baizik eta sozialismoa bizi eta garatzen den aukera-espazio bat. Une historiko jakin bakoitzean botere sozialistak zer lurraldetze-maila duen adierazten duen espazioa da, Mugimendu Sozialistaren garapenarekin, hau da, eraikitzen ari garen Estatu Sozialistarekin batera hedatzen joan beharko dena. ●

Ander Mendiluze, Urola Erdiko
Kontseilu Sozialistako kidea

«Zentro Sozialistak Mugimendu Sozialistaren egoitza politiko eta sozialak dira»

Irudia — **Arteka**

Urrian lau urte beteko ditu Azpeitiko Esklabak Zentro Sozialistak. Eztabaida eta hausnarketa luzeko prozesu baten ostean, hainbat gaztek Esklabak eraikinera sartzeko hautua egin zuten. Gaur egun, Urola Erdiko Kontseilu Sozialistarena ez ezik, Mugimendu Sozialistako hainbat antolakunderen egoitza ere bada. Zentro Sozialisten inguruan eta aurrera begirako erronkez aritu da Ander Mendiluze.

Zein testuingurutan okupatu zenuten Esklabak Zentro Sozialista?

Proiektuaren jatorriaz hitz egiteko, gero «ziklo politiko berria» deitu denaren atarian Euskal Herri osoan hedatzen ari ziren eztabaida prozesuetara jo beharra dago. Ezker Abertzaletaren (EA) noraez instituzionalaren eta krisi kapitalistaren sakontzearen arteko konbinazioak panorama politiko berriari buruzko hausnarketa-giroa sortu zuen gazteria militantearengan. Izan ere, kapitalismoak eskaintzen zion ortzimuga ezaz eta Earen gainbeheraz nazkatuta, berebiziko garrantzia zuen une batean falta ziren tesi iraultzaileak berreskuratzearen eta eguneratzearen aldeko apustua egin zuen. Ikasketa-, prestakuntza- eta eztabaida-urte horiek izan ziren gaur egun Mugimendu Sozialista izenez ezagutzen dugunaren hastapenak.

Urte haietan, jarduera politiko ia guztia Azpeitiko Gaztetxean egiten genuen, herriko gazteria proletarioak pairatzen zituen eguneroko arazoengatik inguruan lan eginez batez ere. Hala ere, aurretik aipatutako eztabaida prozesuek antolaketa integralagoa garatzera behartu gintuzten, gazte eta ikasle esparruetara mugatu gabe, eta langile klasearen problematika guztiak barne hartuko zituen lan-lerroak irekiz. Esklabak Zentro Sozialistaren okupazioak beraz, jaiotzen ari zen Mugimendu Sozialista espazio fisiko lagundu eta hornitu zuen.

Urte haietan, jarduera politiko ia guztia Azpeitiko Gaztetxean egiten genuen, herriko gazteria proletarioak pairatzen zituen eguneroko arazoengatik inguruan lan eginez batez ere. Hala ere, aurretik aipatutako eztabaida prozesuek antolaketa integralagoa garatzera behartu gintuzten, gazte eta ikasle esparruetara mugatu gabe

Zentro Sozialistak Mugimendu Sozialistaren egoitza politiko eta sozialak dira. Politikoak dira, osatzen dugun militantziarentzat elkargune diren aldetik, gure zereginak, bilerak, prestakuntzak eta barne-lanak egin ahal izateko. Sozialak dira, gure jarduera politikoaren erakusleiho nagusi ere badirelako, horietan eramaten baititugu aurrera esku artean ditugun proiektu gehienak

Zeintzuk dira eraikinak betetzen dituen funtzioak? Zer egiten da Zentro Sozialistetan?

Zentro Sozialistak Mugimendu Sozialistaren egoitza politiko eta sozialak dira. Politikoak dira, osatzen dugun militantziarentzat elkargune diren aldetik, gure zereginak, bilerak, prestakuntzak eta barne-lanak egin ahal izateko. Sozialak dira, gure jarduera politikoaren erakusleiho nagusi ere badirelako, horietan eramaten baititugu aurrera esku artean ditugun proiektu gehienak.

Zentro Sozialistak, beraz, erreferentzia-puntu nagusi ere badira gure oinarri sozialarentzat eta sinpatia digutenentzat; interesa duen oro bertaratzeko toki bat.

Espazio horiek barne hartzen dituzten proiektuak Kontseilu Sozialistek aurrera eramandakoak dira nagusiki. Hemen, proletalgoaren bizi baldintzen okertzeari eusteko eta egoera horri buelta emateko eginkizuna duten hainbat lan-lerro ditugu, krisi kapitalistak gogorren jo dituen

gizarte-sektoreei baliabideak eskaintzeko tresnak modu eraginkorrean antolatuz. Jakina, proiektu horiek ez dira modu asistentzialista batean ulertzen, erakunde komunistan gero eta jende gehiago konbentzitzen eta antolatzen joateko palanka gisa baizik.

Esklaben kasuan, adibidez, bere burua defendatzen jakingo duen militantzia bat sortzeko gimnasio bat dugu; oinarrizko produktuen banku bat dugu martxan, non 100 boluntariok baino gehiagok parte hartzen duten eta 250 pertsona inguru hornitzen dituen; lan-gatazkei buruzko aholkularitza eskaintzen duen bulego bat dugu; hitzaldiak, proiektzioak, kultur ekintzak edo bilera handiak egiteko balia daitezkeen areto multifuntzionalak ditugu, hala nola, *Burdin Hesia* edo *Oh gu hemen!* grabatzeko (*Gedar Telebista*-ko saioak); eta etxebizitzak eta bilera-gelak ere baditugu, Mugimendu Sozialistaren barne ekintzak azpiegituraz hornitzera bideratuak, batez ere.

***Espazio Sare
Sozialistak, batez
ere, baliabideen
zentralizazioari esker
lan prozesuak hobeto
antolatzea dakar***

***Gure erronka
handienetako
bat okupatutako
espazioen
administrazio- eta
kudeaketa-eredu
zaharrarekin haustea
da, proletario
iraultzaileen beharrei
erantzungo dien
beste bat ezartzeko***

**Zein dira Espazio Sare
Sozialistaren parte izateak
ondorio praktikoetarako
dakartzan aurrerapausoak?**

Espazio Sare Sozialistak, batez ere, baliabideen zentralizazioari esker lan prozesuak hobeto antolatzea dakar. Alde batetik, antolakuntzaren aldetik isolatuta dauden espazioen naturaltasun hauskorra ezeztatzen du, jarraitutasun politiko eta antolakuntza-ildo egonkor bat ematen duelako eta administratzaile bakoitzaren tokian tokiko indarren gorabeherekiko mendekotasunetik askatzen dituelako; eta, bestetik, kualitatiboki gaitasun aurreratuak ematen dituelako espazioan behar diren lanak egiteko: obra, garbiketa, sukaldea, segurtasuna, defentsa...

**Zeintzuk dira etorkizunera begira
dauzkazuen erronka nagusiak?**

Gure erronka handienetako bat okupatutako espazioen administrazio- eta kudeaketa-eredu zaharrarekin haustea da, proletario iraultzaileen beharrei erantzungo dien beste bat ezartzeko. Hau da, serioa eta garbia izango den espazio bat, egonkorra eta erregularizatua, Mugimendu Sozialistaren helburuen mailan, horrela azken hori ere bere baitan har dadin. Eta, jakina, espazioaren defentsa on bat eskatzen du horrek. Hitz gutxitan, espazioa kontrolatzeko paradigma berri bat eraikitzea da kontua. ●

Okupazioaren kontrako ofentsibaren bi agente:

Testua — **Josu Lagos**

Irudia — **Zoe Martikorena eta Aitor Arroyo**

**putre
funtsak eta
klase ertain
propietarista**

Testu honetan azken urteotan okupazioaren praktikaren kontra egondako kanpainaren parte izandako bi agente nagusiak aztertuko dira: gizartearen zorpetzearekin negozioa egiten duten eta krisi garaian berrestrukturazio ekonomikoan funtzio garrantzitsua betetzen duten funts putreak, batetik; eta higiezinaren jabegoaren bitartez jabetza pribatuaren printzipioa errotzean sakondu duen klase ertain propietarista fenomenoak, bestetik.

Azken aldian ohikoa bihurtu da albisteetan, parlamentuan eta espazio ezberdinetan okupazioa kriminalizatzen duten diskurtsoak entzutea. Ekintza ilun bezala aurkezten dute okupazioaren praktika, hainbat gezurretan oinarritutako errelatoen bitartez. Iaz Errakik ofentsiba horren kontrako kanpaina bat jarri zuen martxan, eta fenomenoak ulertu ahal izateko gako batzuk plazaratu zituen. Bertan, batetik, eraso horiek bultzatutako agenteek dituzten interes ekonomikoak eta politikoak azaldu zituen. Ekonomikoei dagokienez, higiezinaren merkatuan negozioa egiten duten zenbait enpresari (putre funtsak, higiezin enpresak, inbertsio funtsak, errentadunak...) okupazioaren praktikak oztupoak sortzen dizkie irabaziak izateko orduan. Horrez gain, kanpainak sortutako beldurragatik etekinak lortzen dituzten enpresak daude, segurtasun edo desokupa enpresak, adibidez. Interes politikoei erreparatuz, eskuineko alderdiei politikoki errentagarria zaie okupazioaren kontrako diskurtsoa zabaltzen ibiltzea, alderdi progresistak posizio deseroso bat hartzera behartzeko. Modu horretan ulertu ahal dugu hauteskuntzetatik urrun gauden hilabete hauetan desitxuraketa kanpainak izan duen intentsitate jaitsiera. Hori dela eta, hurrengo urterako Espainiako Estatuan hauteskunde orokorrak daudela ikusita, ofentsiba honen berraktibazioa aurreikus daiteke. Beste faktore garrantzitsu eta determinanteetako bat Espainiako Estatuaren gizarte izaera jabetza izan da, baina beranduago sakonduko dugu horretan. Izan ere, okupazioaren biktima edonor izan daitekeen diskurtsoarekin gizartearen sektore handi bat interpelatuta sentitu da, gizartearen gehiengoak jabetza bat duelako, eta, era horretan, kriminalizazio kanpainak berak eta proposatutako neurriek zilegitasun maila handia izatea lortu dute.^[1]

Bizi dugun krisi garai honetan, aginte kapitalistak aurrera eramane behar dituen berregituraketak egin ahal izateko, beharrezkoa du estatuarekiko gizarte dependente eta diziplinatu bat heztea. Beraz, okupazioaren kontrako kanpaina burgesiaren ofentsiba orokorraren baitan ulertu behar dugu, proletalgoaren autonomia murriztea, babesgabetasun egoeran sakontzea eta subordinazioaren areagotzea dakarrena

Bestetik, okupazioaren kontrako kanpaina aurrera eramane duten hiru interbentzio bide nagusi identifikatzen ditu Errakik: okupazioaren iritzi negatiboa zabaldu eta hartzen diren neurriak zilegiztatzen laguntzen duten masa komunikabideak; prozedura judizialen geldotasunaren aurrean zerbitzu estrajudizialak eskaintzen dituzten desokupazio enpresa parapolizialak; eta, sortutako iritziaz baliatuta, zuzenean okupazioaren praktika ezinezkoa izatea xede duten legedia gogortzeko saiakerak.^[2]

Ofentsiba horren ondorioak proletalgoak jasaten ditu zuzenean. Izan ere, espazio okupatuak etxebizitza sarbiderako muturreko baliabideak dira sektore kolpatuenentzako eta, era berean, politika iraultzailea egiteko ezinbesteko espazioak dira. Horregatik, okupazioaren erabateko ilegalizazio saiakeren bitartez, proletalgoaren beharrak asetzea bideratutako espazioak diren Langile Kontrolpeko Espazioekin bukatzeko ofentsiba abiatu du burgesiak. Bizi dugun krisi garai honetan, aginte kapitalistak aurrera eramane behar dituen berregituraketak egin ahal izateko, beharrezkoa du estatuareki-

ko gizarte dependente eta diziplinatu bat heztea. Beraz, okupazioaren kontrako kanpaina burgesiaren ofentsiba orokorraren baitan ulertu behar dugu, proletalgoaren autonomia murriztea, babesgabetasun egoeran sakontzea eta subordinazioaren areagotzea dakarrena.

Espainiako Estatuan baino lehenago, Europako hainbat herrialdetan okupazioa zorrotzago arautzeko aldaketa juridikoak egon dira. Besteak beste, Erresuma Batuak 2012an usurpazio delituagatik 5.000 librarako isunak eta lehenengo 28 egunetan salaketa jartzekotan hurrengo egunean okupak kale-ratu ahal izateko aukera biltzen duen legea onartu zuen; Frantziaren kasuan, inongo agindu judizialik gabe lehenengo 48 orduetan espazioa desalojatu daiteke eta zigorrak 15.000 euroko isunak eta urte bateko kartzela zigorra izatera hel daitezke; Herbehereetan, okupazioan biolentzia erabiltzen bada 20.500 euroko isunak jaso daitezke, besteak beste.

Espainiako Estatuaren kasuan, lausoagoa eta geldoagoa da okupazioa zigortzen duen araudia. Poliziak usurpazio delitua momentuan atzematen ez

badu, epaileak, hilabete batzuk luzatu ohi den prozesu baten bitartez, erabaki behar du okupak noiz kaleratu. Zigorrek zentzu batean asumitzeko modukoak dira, beste herrialde batzuek dituzten araudiekin konparatuz: usurpazio delituagatik biolentzia erabili bada, 1-2 urte tarteko zigorra eta 100 eta 600 euro bitarteko isuna jaso dezakezu. 2018an Espainiako Aldizkari Ofizialean egindako modifikazio batean, ezaugarri jakin batzuk betetzen dituzten espazioen jabeek espazioa berreskuratzeko egin beharreko tramiteak azkartzen dira; hori okupazioa poliki-poliki guztiz desagerrarazteko lehen pausua da. Artikulu hau Espainiako Estatuan zentratuko da, zuzenean eragiten digun fenomenoaren ulertzeko ezinbestekoa delako hori aztertzea.^[3]

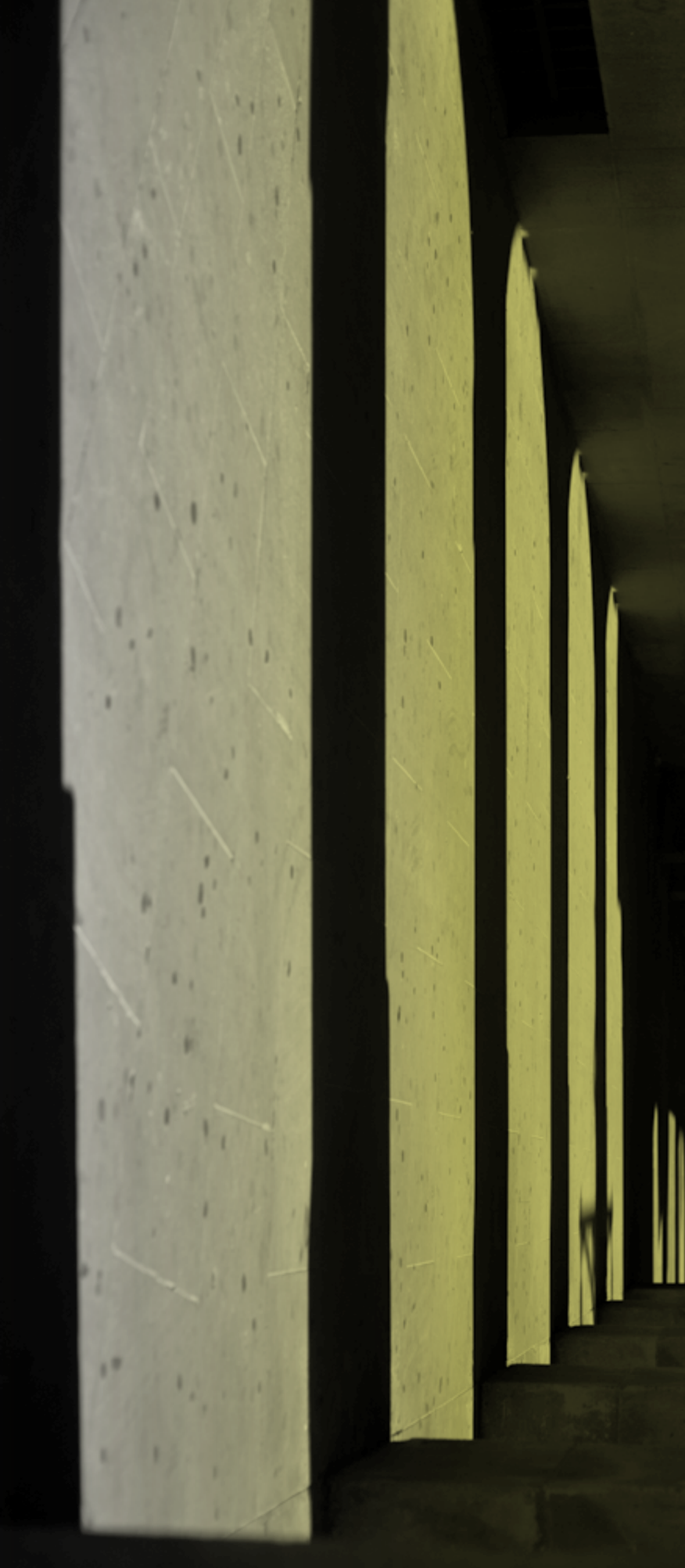
2008ko krisiak gogor kolpatu zuen Espainiako Estatuaren ekonomia. Aurreko urteetan egondako higiezin merkatuko dinamika espekulatzailak sortutako garai oparoaren sentsazioarekin amaitu zen. Ondorio lazgarriak utzi zituen hurrengo urteetarako: familien zorpetze maila izugarri handitzea, estatuen zor publikoak gora egitea, etxe-kaleratzeak areagotzea, higiezin salerosketa gelditzea... Tes-tuinguru horretan baldintza egokiak sortu ziren agente kapitalistak interbentzio bide berriak irekitzeko. Bate-tik, familiak eta erakunde publikoak zorrez beteta zeudenez, putre funtsek negozioa egiteko egoera ezin hobea aurkitu zuten. Hori dela eta, higiezin merkatuaren funtzionamendu egokira-ko oztopoa den okupazioaren praktika desagertzeko interesa dute inbertsio funts hauek. Bigarrenik, Espainiako ekonomian egondako higiezin merka-tuko krisia dela eta, etxe-kaleratzeek gora egin zuten eta jabetza bat zuen sektorea txikiagotu zen. Horren aurrean oraindik jabetzaren eta pribilegio hori galdu nahi ez duen taldearen erreakzio modura uler dezakegu okupazioaren fenomenoaren kontrako iritzia nagusi bihurtu izana sektore horren barruan, beraiei jabetzak mantentzeko arriskutzat hartzen dutelako

okupazioa. Aipatutako arrazoiengatik bi agente horiek garrantzia izan dute okupazioaren kontrako kanpainan, eta datozen bi ataletan sakonago aztertuko dira.

PUTRE FUNTSAK

Vulture edo *Distressed Funds* (putre funtsak euskaraz) kiebratik hurbil dauden entitate publiko edo pribatuen zorrarekin negozioa egiten duten inbertsio funtsak dira. Enpresa horiek ez dute beren burua termino horrekin izendatzen, kazetaritzatik eta mugimendu sozialetatik datorren izena da honako hau. Inbertsio funtsak, zenbait inbertsoreren ekarpenez osatutako inbertsio kolektiboak dira, sozietate bategen kudeatzen dituenak. Putre funtsak, aldiz, zor handiko ekonomietan espezializatutako inbertsio funtsak dira. Arrisku handiko zor tituluak prezio baxuan (bonu eta titulu horien balio nominalatik oso behera) erosten dituzte, ondasun horiek ondoren dagoen merkatuko balioan saltzeko edo zordunei presio egiten diete zor guztia eta interesak kobratzeko, eta, horrela, errentagarritasun handia lortzen dute. Negozioa egiteko erosten dituzten tituluak arrisku altukoak direnez, aukera dago zordunek zorra ez ordaintzeko. Horren aurrean, enpresa hauek

Espainiako ekonomian egondako higiezin merkatuko krisia dela eta, etxe-kaleratzeek gora egin zuten eta jabetza bat zuen sektorea txikiagotu zen. Horren aurrean oraindik jabetzaren eta pribilegio hori galdu nahi ez duen taldearen erreakzio modura uler dezakegu okupazioaren fenomenoaren kontrako iritzia nagusi bihurtu izana

gaitasun juridikoa, esperientzia eta ezagutza handia daukate zordunekin tratatzean, kasuak irabazi eta zorra kobratzeko.

70eko hamarkadan indarra hartu zuen finantziarazio prozesuak eta zorraren bidezko finantzaketak gora egin zuen. Horrekin batera, 80ko hamarkadan egondako desregulazio finantzarioa eta Latinoamerikako herrialdeen zorraren krisiak baldintzak jarri zituen zor horrekin negozioa egiteko. Urte horietan garatze prozesuan zeuden hainbat herrialde zor publikoaren bitartez finantzatu ziren, Latinoamerikako hainbat herrialde, besteak beste Argentina, Brasil, Mexiko... Zor hori finantzatu zutenak banku eta inbertsio funts estatu batuar eta europarrak izan ziren. Inbertsio enpresa hauei zorra ordaintzeko gaitasun ezaren ondorioz, ordainketa milioidunak egitera kondenatuak izan ziren aipatutako herrialdeak.

Espainiako Estatuaren kasuan, 2008 urteko krisiari aurre egiteko berrestrukturazio finantzarioaren testuinguruan Espainiako Gobernuak higiezinaren merkatuan esku hartu zuen, eta putre funtsen sarrera masiborako baldintzak jarri zituen. 2008ko krisiaren hurrengo urteetan etxe-kaleratzeek gora egin zuten, hipotekak ordaintzeko zailtasunak zirela eta. Bankuek hustutako hainbat etxe bereganatu zituzten, aktibo hauen balioa etengabea behera zihoan bitartean. 2010ean Basileako Akordioa onartu zen G20ak bultzatuta, bertan helburu nagusietako bat bankuen bideragarritasuna bermatzea izan zen eta bankuek aktibo arriskutsuak murriztu behar zituztela adierazi zuten, besteak beste. Espainiako bankuentzat, ondare higiezinaren zati handi bat kentzea ekarri zuen horrek. Bide horretan, Espainiako Gobernuak erreforma ezberdinak egin zituen, 2009an PSOEk SOCIMIak (higiezinak alokatzen dituen instrumentu finantzarioa da, eta putre funtsak horrelako enpresak izaten dituzte) erregulatu zituen, eta 2012an PPK, erreforma ezberdinen bitartez, putre funtsen interbentzioak

erraztu zituen (enpresa horiei zerga presioa jaitsi zien, adibidez). 2013an Madrileko udaletxeak 5.000 etxebizitza publiko saldu zizkien putre funtsei (Blackstone enpresari 1.861 eta 3.000 Goldman Sachs Azorari)^[4]. Espainiako Gobernuak mezu argi bat bidali zien nazioarteko inbertsio funtsei: etxebizitza prezio baxuak, onuragarria den marko juridikoa eta estatuaren babesa zutela Espainiako ekonomian parte hartzeko. Horrela adierazi zuen Donald Trumpek 2012an: «Espainia leku harri-garria da. Gaixorik dagoen herrialdea da, eta horretaz baliatzeko unea da».

Espainiaren bankuen hipoteken zorrarekin zeukan arazoaren aterabidea arrisku aktiboak putre funtsei saltzea izan zen. 2016an Espainiako bankuen aktiboan arrisku balioa 190.000 milioi eurokoa zen, eta urte horren bukaeran 95.000 milioi eurokoa izatera jaitsi zen. Horrela, urte gutxian presentzia nabarmena irabazi zuten enpresok Espainiako higiezinaren merkatuan: 2014an Blackstonek CatalunyaCaixa bankuko 3.500 milioi eurotan baloratutako higiezin zorra erosi zuen; 2017ko irailean Banco Popularrek bere higiezin negozioaren % 51 Blackstone enpresari saldu zion; 2017ko azaroan BBVak bere higiezin aktiboan % 80 Cerberus putre funtsari saldu zion; 2018ko erdialdean CaixaBankek aktibo higiezinaren % 80 Lone Star Fund X eta Lone Star Real State Fund V putre funtsei saldu zien; 2018ko irailean Banco Santanderrek Cerberus funtsari 1.535 milioi eurotan baloratutako higiezinak saldu zizkion eta 2019ko udan Banco Sabadelek Cerberusi 314 milioi euroko higiezinak saldu zizkion.^[5]

Enpresa horiek Espainian daukaten influentzia higiezinaren merkatutik harago doa. BlackRock inbertsio funtsak Ibex 35eko enpresa guztietan akzioak eta partaidetzak ditu; Madrileko gestio mistoko zazpi ospitaleetatik bostetan % 100 kontrolatzen dute putre funtsek; energiaren merkatuko bi enpresa nagusietan, Enagás eta Repsolen, partaidetza garrantzitsuak dituzte: % 19 eta % 16,5, hurrenez hurren; eta banku ezberdinetan presentzia nabaria daukate (Santander, BBVA, Sabadel, Caixabank...)^[6].

Hedabideetan ere influentzia daukate, eta, azken urteotan, boterea handitu dute: Amber Active putre funtsa Prisa Taldearen akzioen % 29,2ren jabe da eta 2020an BlackRock eta CVC enpresek Prisa taldearen zorraren erdia erosi zuten, 500 milioi eurotan baloratutakoa; A3Media eta Mediaset enpresetan BlackRock funtsak % 2,2 eta % 4,9ko jabetza dauka, hurrenez hurren. Mugimendu horien bitartez iritzia sortzeko gaitasuna eskuratu dute. Batetik, putre funtsek daukaten praktika erasokorren iritzi negatiboa konbatitzeko, zorraren eta arriskuaren krisitik ateratzeko irtenbide erreal gisa aurkeztzen dira enpresa hauek. Bestetik, enpresa hauen praktika espekulatzailea aurrera eramateko baldintza egokiagoak lortzen dituzte.

Bigarren arrazoari helduz, lehenago ikusi bezala, putre funtsek higiezinaren merkatuan inbertsio handia egin dute errentabilitate tasa altua lortzeko asmoz. Helburu horri heldera begira okupazioaren praktika oztopo bat da enpresa hauentzat. Izan ere, Espainian 120.000 etxe okupatu baino gehiago egotea arazo larria da aktibo hauen salerosketa fluxurako, jakinda

gehiengoa enpresa pribatuena (putre funtsena eta bankuena batez ere) dela. Okupatuta dagoen etxe batek zailtasun handiak ditu saldua izateko eta higiezinaren prezioa nabarmen jaisten da (% 60 jaistera hel daiteke). Gainera, enpresak bere poltsikotik ordaindu behar du hauek kaleratzeko kostu judizial zein estrajudizial guztiak eta okupatuta dagoen eta erabili ezin duen espazio batengatik PFEZ edo SZ zergak ordaindu behar ditu berdin-berdin.

Putre funtsentzat higiezinaren merkatuan okupazioaren praktikaren existentziak eragin negatiboa du errentagarritasuna bilatzerako orduan. Hori dela eta, enpresa hauek interes berezia dute okupazioarekin bukatzeko eta, horregatik, azken urteetan praktika honen kontrako kanpaina bultzatu duen agente garrantzitsuenetako bat izan da. Ahalik eta etekin tasa altuena lortzeko eta horretarako oztopoak gainditzeko, bidean eskura dituzten baliabide guztiak erabiliko dituzte. Zentzu horretan, komunikabideetan duten boterea eta influentzia erabili dute (beste agente batzuekin batera) okupazioaren inguruko iritzi negatiboa eraikitzeko, eta horretarako hainbat gezur zabaldu dituzte: etxe bat duen edonori (biztanleen gehiengoari) eragiten dion fenomeno bat dela, ogiaren bila joatean etxea okupatzen dutela, okupatzaile gehienak narkotrafikatzaile arriskuak direla, besteen esfortzutik bizi nahi duten alferrak direla... Jendearengan iritzia sortzetik aparte, Espainiako ekonomiaren zenbait sektoretan duten pisua erabili dute gobernua hainbat momentutan erabaki batzuk hartzera

bultzatzeko, adibidez, 2018an Pedro Sanchezek alokairuen erregulaziorako egindako erreforma bertan behera utzi zuen inbertsio enpresa hauek Espainiatik joango zirelako mehatxuagatik. Beste adibide bat, Espainian dagoen marko juridikoa nahikoa ez dela seinalatzen dabilta hainbat hedabide zein agente (azkenekoak VOXek ekaina amaieran diputatuen kongresuan aurkeztutako lege proposamena edo maiatzean Malagan izandako Okupazio Ilegalari buruzko Espainiako Estatuko I. Kongresua) eta okupazioa zigortzen duen legedia gogortzeko lehen pausuak ematen hasi dira. Putre funtsak okupazioa kriminalizatzen duen kanpaina bultzatzen ari dira higiezin merkatuan negozioa ahalik eta baldintza egokietan egiteko, okupazioaren praktika aurre egin beharreko oztopo bat baita.

2008ko krisitik geroztik, Espainian ohikoa bihurtu da sektore progresistek putre funtsak gogor kritikatzeko eta diskurtsoan presentzia izatea. Ezkerreko alderdiek kritika enpresa hauen praktika inmoralean oinarritzen dute eta horiekin bukatzeko Estatuari merkatuaren erregulazio zorrotzagoa exijitzen diote. Diskurtso horrek alde batera uzten du inbertsio enpresa hauek kapitalaren metaketa zikloan betetzen duten papera eta munstro espekulatzaileraz, irrazional eta deskontrolatu gisa aurkeztu dituzte, kritika termino moral hutsetan kokatuz. Gainera, estatuari izaki neutral baten izaera esleitzen diote, eta, horrela, enpresa hauen gehiegikeriekin bukatzeko ardura instituzio burgesetan jartzen dute.

Horren aurrean, putre funtsak sistema kapitalistaren erreprodukzioan betetzen duten funtzioa aztertzea garrantzitsua da. Nahiz eta kapitalismoaren sorreratik ez existitu, funtzionalak dira sistemaren bizirauteko, are gehiago krisi garaian. Putre funtsak etekinak ateratzen dituzte beste agente batzuk kaltetu ditzaketen arrisku handiko tituluetatik; merkatua dinamizatzen eta sektorean dauden oztopoak murrizten dituzte, hau da, merkatua arrazionalizatzen dute. Horrela, sistema ekonomikoaren berregituraketan paper garrantzitsua betetzen dute: produktibo izateari utzi dion kapitala desagerrarazi edo sektore eta merkatu estrategikoetara mugitzen dute. Krisi garaian ezinbestekoa bihurtzen da metaketa ziklo ekonomiko emankor berri bat abiarazteko momentuan sistema ekonomikoaren berregituraketa efektibo bat egitea, eta jarduera horretan putre funtsak garrantzia dute. Hori dela eta, progresismotik enpresa hauei egiten dieten izaera irrazional eta inmoralak dutela dioten kritikatik aldendu eta metaketa ziklo berria abiarazteko krisi garaian betetzen duten berrestrukturazio paper guztiz arrazionala seinaltatu behar dugu.

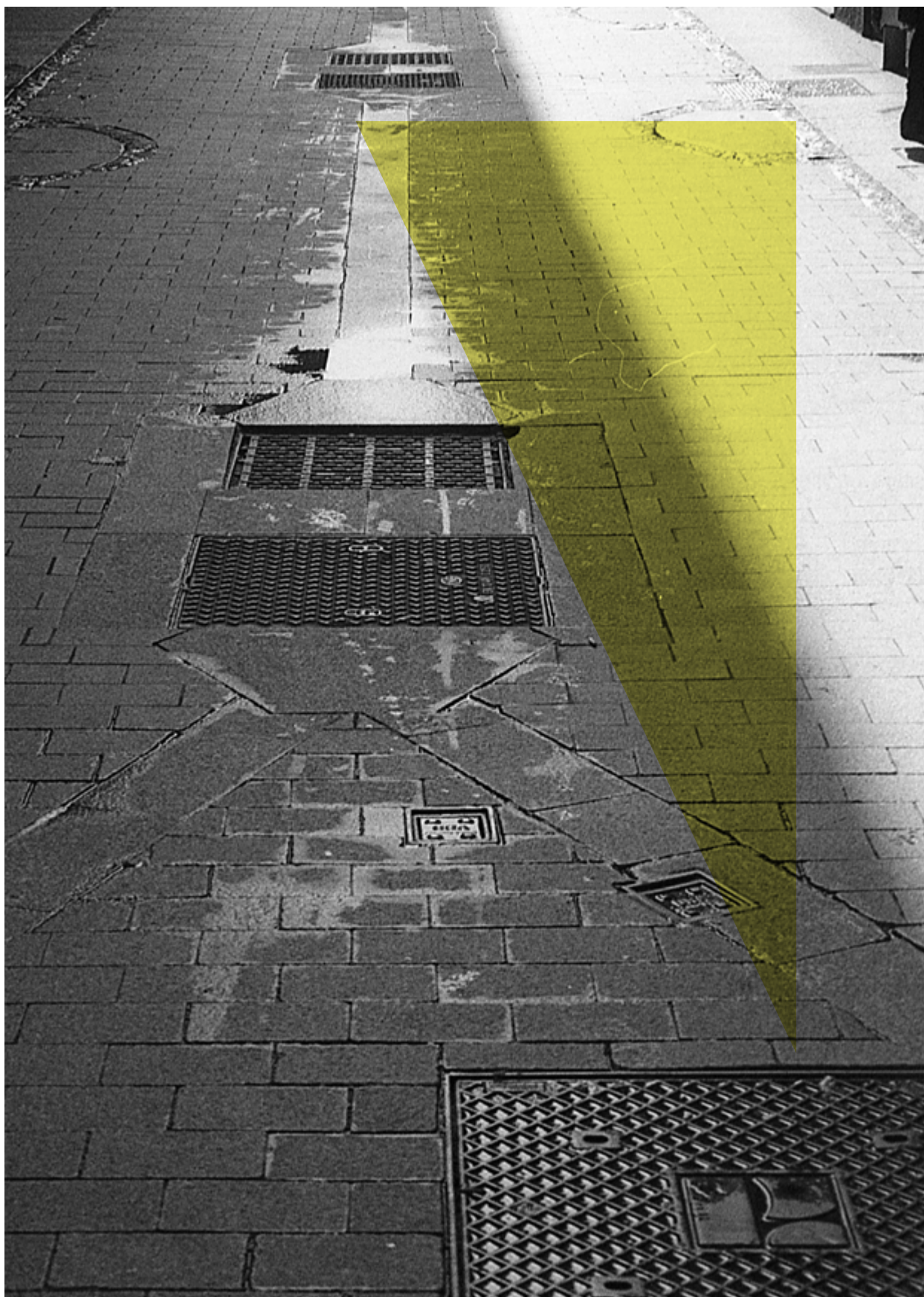
Badirudi gelditzeko etorri direla putre funtsak. Azken urteetan izugarriko boterea lortu dute munduan. Horren adibide, munduko putre funtsik handiena den Black Rock enpresak ia bederatzi bilioi eurotan baloratutako aktiboak gestionatzen dituela da, hau da, Espainiako BPG guztiaren balioa baino zazpi aldiz gehiago, eta azken urtean % 15,4 handitu da kudeatutako aktiboen balioa. Bestetik, instituzio burges ezberdinen laguntza daukate, krisi garaian enpresa hauek betetzen duten paperaz jakitun direlako. Espainiaren kasuan, orain dela gutxi nazio-

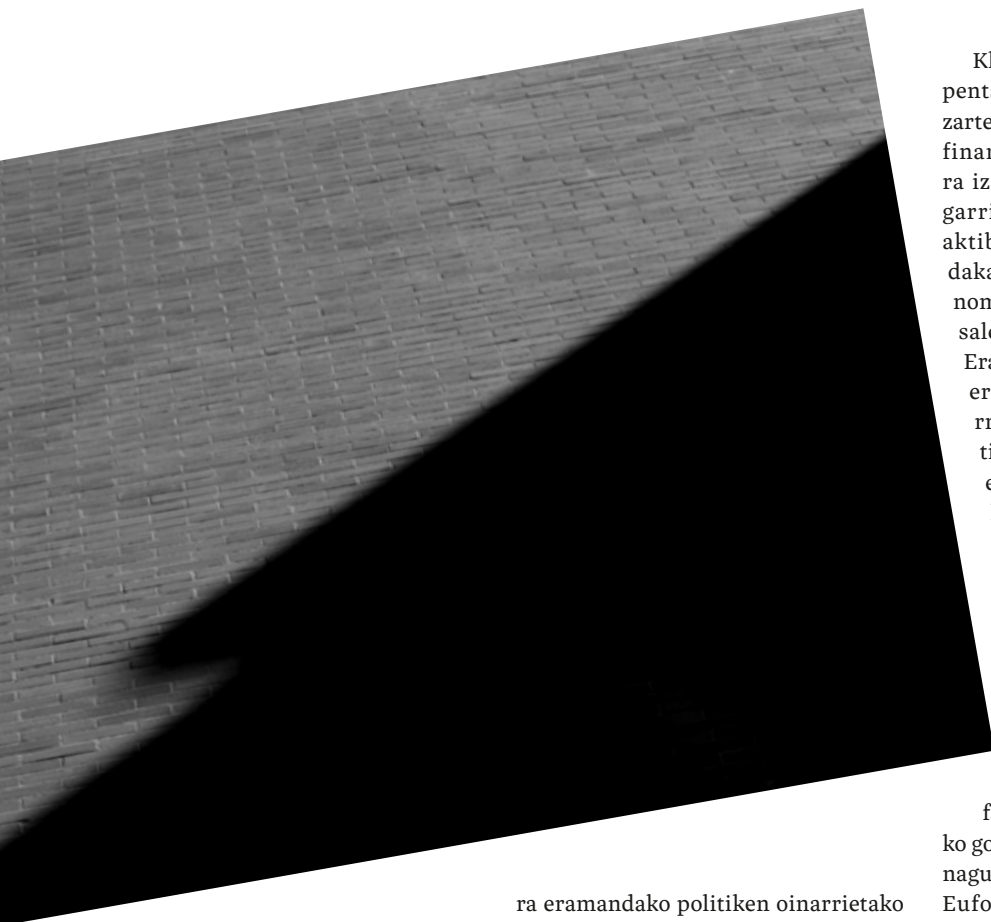
nalizatutako Sareb enpresak (2012an Espainian higiezin problematikoen salerosketa errazteko baliabide publikoekin sortutako enpresa pribatua) Blackstone eta Hipoges funtsei esleituko die haren ondarearen salerosketa, 25.300 milioi euroko balioa duena. Azkenik, enpresok krisi garaian lortzen dute errentagarritasun tasa altuena, izan ere, ekonomiaren atzeraldi momentu hauetan zorrak gora egiten du eta hori ordaintzeko zailtasunak hantitu egiten dira. Era horretan, baldintza egokiak sortzen dira putre funtsak arrisku titulu publiko zein pribatuekin negozioa egiteko. Aurretik daukagun inoiz ez bezalako krisia ikusita, badi-rudi denbora luzerako eta era are nabarmenagoan izango dugula enpresa hauen presentzia.

KLASE ERTAIN PROPIETARISTA

Klase ertainaren inguruan hitz egitean, Emmanuel Rodriguezen hitzetan: «efektu politiko batez ari gara». Izan ere, klase ertaina egikaritzen duen ezaugarrietako bat klase kontzientziaren desagerpena da, hau da, bere burua burges edo langile klasetzat ez duen posizio subjektiboa. Era horretan funtzio politiko argi bat betetzen du: klase gizartearekin bukatzeko beharraren ideia alboratzea eta proletalga estatuan integratzea. Klase ertaina hertsiki lotuta dago estatuarekin, honen interbentzioaren bidez bakarrik sortzen direlako bloke politiko gisa egikaritu ahal izateko baldintzak (zerga politika, hezkuntza, sindikatuak, politika sozialak...).

Espainiako Estatuaren kasuan, klase ertainaren efektuak bi momentu nabarmen izan ditu: fordismoan oinarritutako frankismoaren azken etapan eta finantzarizazio garaian. Ekonomia eredu ezberdinetan gertatu den arren (fordismoan eta neoliberalismoan), bi momentuek funtzio ideologiko berberak betetzen dituzte: langile klasea estatuan integratzea eta bake soziala ezartzea. Gainera, diktaduran aurre-

ra eramandako politiken oinarrietako bat, hots, etxebizitza jabetzaren hazkundera mekanismo diziplinatzaile gisa, ondorengo fase finantzarioan bide orria izango da^[7]. Horrela, jabetza pribatuaren logika errotu eta ideologikoki langile klasea desartikulatu egiten da, Josu Luis Arrese etxebizitza ministro frankistak esan zuen bezala «gizarte jabetuna, eta ez proletarioa» sortzearen bitartez.

Klase ertainaren bigarren eratze fasean zentraturiko da artikulatuaren atal hau, egungo sektore honen krisia ulertu ahal izateko. 70eko hamarkadan industriaren krisi produktibo eta sozialari merkatu finantzarioen bidez eman zitzaion aterabidea. Espainia Europako Ekonomia Erkidegoaren parte bilakatu zen 1985ean eta mugimendu horrek Espainiaren ekonomiaren garai berri bat ireki zuen, birmoldaketa neoliberalaren garaia, hain zuzen: atzerriko inbertsioak erakarri eta kapitalaren mugimenduak liberalizatu ziren.

Klase ertainarentzat garai itxaropentsua izan zen, lehenengo aldiz gizartearen sektore zabal batek merkatu finantzarioan parte hartzeko aukera izan baitzuen. Maileguen eskuragarritasunak, kanpoko inbertsioak, aktiboen prezio igoerak eta horrek dakarren familien ondarearen balio nominalaren gorakadak etxebizitzaren salerosketa masiboa bultzatu zuen. Era horretan, etxebizitzaren jabetza erregimenak alokairuarenari aurre hartzea lortu zuen. 1985. urteetik 1991. urte bitartean hiru milioi etxebizitza inguru eraiki ziren, horietatik erdia bigarren edo hirugarren etxebizitza bihurtu zirenak. Bizitzeko eta erreproduzitzeko espazioa izateaz aparte, etxebizitza inbertsiorako aktibo bilakatu zen. Gainera, maileguak lortzeko erraztasunak eta higiezinetatik lortutako gainbalioak kontsumo gaitasuna handitzea ekarri zuen familientzat. 1973 eta 1993 urteetako gorakada ekonomikoaren onuradun nagusia, beraz, klase ertaina izan zen. Euforia finantzarioarekin bakarrik ezin da klase ertain efektua azaldu; izan ere, enplegu publikoaren hedapena, unibertsitatara sarbidea handitzea, zona urbanoetan lanaren gorakada eta abarrak ere faktore giltzarri izan ziren. Hala ere, loraldia 1991eko krisiarekin bukatu zen.

Aurreko urteetako egoerara bueltatzeko asmoz, 1993an Maastrichten Ituna sinatu zen. Bertan, batasun monetarioari bultzada eman zitzaion eta estatuen inflazioa, zor eta defizit publikoak kontrolatzeko mekanismoak jarri ziren martxan. Horrela, 1995 eta 2007 urteen artean ekonomiaren hazkundera nabarmena izan zen: familientzako aukera berrien urteak bihurtu ziren. Tar-te horretan ekonomiaren adierazle nagusiak gorakorrak izan ziren: BPGaren gorakada (% 3,5eko igoera urtero batzaz beste) eta zazpi milioi lanpostu berri (nahiz eta horien gehiengoa etorkin eta emakumeek osatutako lanpostu prekarioak izan). Zenbaki horien erantzulea

***Diktaduran aurrera
eramandako politiken
oinarrietako bat, hots,
etxebizitza jabetzaren
hazkundera mekanismo
diziplinatzaile gisa,
ondorengo fase
finantzarioan bide
orria izango da***

urte horietan egon zen higiezinaren burbuila erraldoia izan zen. 1995 eta 2007 urteen bitartean zazpi milioi etxebizitza eraiki ziren, higiezinaren prezioa hirukoiztu zen, hipoteka maileguak hamaika aldiz handitu ziren eta familiaren kontsumo gaitasuna % 90 hazi zen. Horren ondorioz, biztanleriaren % 80k gutxienez etxebizitza bat zeukan jabetzan eta urte horietan bikoiztu egin zen hiriburu handietan etxebizitza bat zuten familia kopurua. Gertakari horiek aberastasun sententzia sortu zuten eta 2000. urte inguruan klase ertain indartsu baten ilusioa egikaritu zen. Sektore jabedunei merkatu finantzarioan parte hartzeak soldataren menpekotasunik gabeko (soldata errealean jaitziera gertatu zen) diru sarrerak izatea ahalbidetu zien. Txanponaren beste aldea familiaren zorpetze masiboa izan zen. 1995ean familiaren zorra errentekin alderatuta % 60koa zen eta 2007an % 140ra igo zen.

Hala ere, higiezinaren jabetza oinarrian duen aberastasun efektuaren ilusioan ez zuen gizarte guztiak parte hartu. Jabedunen taldetik gizartearen % 10 eta % 20 artean kanpo geratu zen, horietatik gehienak etorkinak eta gazteak. Sektore horien errentak etengabe balioa galtzen ari ziren soldatak besterik ez ziren. Higiezinaren prezioen igoerak etxe bat eskuratzeko aukerak zaildu zituen batzuentzat; izan ere, etxebizitzarako sarbidearen kostua handitzen zihoan bitartean, bizitzaren etengabe garestitzen ari zen. 1996an etxe baten kostuak familia osoaren lau urteko errenta suposatzen zuen, batez beste, 2007an 7,7 urtekoa.^[8]

2008an sistema finantzarioaren kolapsoa izan zen Europako eta Estatu Batuetako ekonomietan. Amerikako Estatu Batuetako hipoteken merkatuen eztandarekin (*subprime* hipotekak) hasi zen mundura hedatuko zen krisia. Inbertsio enpresa askok kiebra jo zuten, eta horien artean aipagarriena 2008ko irailean porrot egin zuen Lehman Brothers enpresa da. Krisia berehala gainontzeko herrialdeetara hedatu zen, eta Espainiara higiezinaren

SwanSea
Centro Médico Capital
1725

WWW.SWANSEA.COM

2008an hasitako krisiaren ondorioz, langabezia % 27koa zen 2013an, etxegabetzeek gora egin zuten nabarmen, familien mailegu zorrak hazi egin ziren eta etxebizitzaren balioa izugarri jaitsi egin zen. Horrela, klase ertain efektuak izan zuen figura zentrala arriskuan jarri zen: klase ertain propietarista. 2007. eta 2015. urteen bitartean milioi bat biztanlek etxebizitza galdu zuten, eta jabetzen biztanle sektoretik kanporatuak izan ziren, zorrez josita, gainera

ziklo finantzarioaren erortzearekin batera heldu zen.

Azken hamarkadetan klase ertain efektua sortu zuten baldintzak desagertu ziren 2008ko krisiaz geroztik. Batetik, zor publikoa oso altua zen, estatutak bere gain hartu baitzuen sektore pribatuko zor kantitate handi bat. Hori dela eta, klase ertainaren sostengu izan den estatuaren interbentzio marjina murriztu egin zen. 2007. urtean zor publikoa BPGaren % 35 zen eta 2021eko urte bukaeran % 118.

Bestetik, desagertutako beste baldintza bat higiezin merkatuarekin lotuta dago; izan ere, merkatu honetan lortzen zuten familiek kontsumarako gaitasuna. 2008an hasitako krisiaren ondorioz, langabezia % 27koa zen 2013an (4,6 milioi pertsonen galdu zuten lana 2008 eta 2013 urte bitartean), etxegabetzeek gora egin zuten nabarmen, familien mailegu zorrak hazi egin ziren eta etxebizitzaren balioa izugarri jaitsi egin zen. Horrela, klase ertain efektuak izan zuen figura zentrala arriskuan jarri zen: klase ertain propietarista. 2007. eta 2015. urteen artean milioi bat biztanlek etxebizitza galdu zuten, eta jabetzen biztanle sektoretik kanporatuak izan ziren, zorrez josita, gainera.

Gero eta txikiagoa zen klase ertain propietarista sektoreak zailtasunak zituen aktibo higiezinetatik errentagarritasuna ateratzeko. 2007 eta 2011 urteen artean etxebizitzaren salerosketa % 70 jaitsi zen Espainian, 2008 eta 2013 urteetan etxeak erosi ahal izateko mailegu kopurua erdira murriztu zen, eta etxebizitzaren balioak % 35eko beherrakada jasan zuen.

Testuinguru horretan, etxebizitzaren alokairua negozio aukera bihurtu zen bi arrazoiengatik: lehenik, gizartearen pobretzerako joeraren aurrean gazte eta etorkinen zati handi batek alokairuan aurkitu zuten teilotu bat izateko aukera, etxebizitza erosteko ezintasunak bultzatuta; eta, bigarrenik, turismoaren gorakada zela eta, merkatu aukera bat bilakatu zen etxe hutsen eta bigarren etxeen alokairua.

Nahiz eta errenten zati bat putre funts eta enpresa handiek lortu, etxea alokatzen zuen sektore nagusia jabe txiki eta ertaina zen. 2019. urtean hiru milioi eta erdi etxebizitza zeuden alokairuan eta horietatik hiru milioi gutxi gorabehera jabe partikularrek osatzen zuten. Beraz, klase ertainaren zati batek errenten bitartez diru sarrerak izatea lortu zuen, eta «errentadun txiki» bihurtu zen.

Ildo beretik, alokairuen bitartez jabe txikiek berriro irabaziak lortzeak bi funtzio bete izan ditu: ekonomikoa eta ideologikoa. Lehenengoa, azken urteetan higiezin merkatuan etxebizitzek izandako debaluaziotik etxea berriro negozioa egiteko eta aberastasuna lortzeko aktibo bihurtzea. 2015 eta 2019 urteen artean hiri nagusietako alokairuen prezioa % 50 igo egin zen eta, ondorioz, errentadunek lortzen zituzten etekinek gora egin zuten. Bigarrena, ideologikoa, eta, lehenengoarekin zuzenean lotutakoa, jabetza pribatuaren –klase ertaina gorpuzten duen oinarrietako bat– defentsa handitu izana. Klase ertain propietaristak kolpe handia jaso zuen 2008ko krisiarekin eta hainbatek etxea galdu zuten, eta horrela, sektore horretatik kanpo gelditu ziren. 2015-2019 urteetan alokairuaren prezioaren eta eskaintzaren igoerarekin jabetzaren bitartez lortutako errentek gora egin zuten. Era horretan, klase ertainaren efektua sortzen dituzten baldintza ekonomikoak berriro agertu ziren, jabetza txikien alokairuarekin batera (2008. urteko krisia baino lehen zeuden baldintzak baino askoz eskala txikiagoan, alabaina). Hortaz, errentaduna da klase ertainaren figura politikoa berria.^[9]

Komunikabideek alokairua etxebizitzarekin zegoen arazoari aurre egiteko irtenbidetzat aurkitu izan dute, jabe txiki izateari utzi dion biztanleriaren zati bati teilatu bat eskaintzeko modu gisa, alegia. Figura legitimo gisa aurkezten da jabedun txikia, norberaren edo familia kide baten esfortzuekin dirua lortzen duen horrek bere jabetzak alokatzen baititu. Hala ere, bere jabetzak alokairuan jartzeko hainbat arazo zituztela esan da: merkatuaren zurruntasuna, segurtasun juridikoa eza, okupazioa, alokairuen ordainketa eza...

2020an familien % 76k etxebizitza bat zeukan jabetzan, hau da, biztanleriaren gehiengoa jabeduna zen. Nahiz eta klase ertain propietaristaren blokea txikitzen joan den, oraindik kapa zabala osatzen du. Sektore honen barruan errotuta dago jabetza pribatuaren printzipioa, jabetzan gutxienez etxe bat dutelako eta horietatik % 14k jabetzan duen higiezin batetik lortzen dituelako irabaziak.

Hori dela eta, esan daiteke okupazioaren gaiarekin azken urteotan izan den kriminalizazioaren onespén eta arrakasta sozialaren zergatiak hauek direla: biztanleria jabedunaren tasa handia izatea eta errentadun figurak jabetza pribatuaren defentsan sakondu izana. Izan ere, jabedun txikiak eta, oro har, biztanleriaren gehiengoa, interpelatuta sentitzen da okupatua izan daitekeen hurrengo etxea norberarena izan ahal delako diskurtsoaren aurrean. Errentadunek, beraz, arriskuan ikusten dute irabaziak ematen dizkion higiezinak.

Azaldu bezala, Espainiako Estatua-ren kasuan, klase ertainaren agertzeko baldintza ekonomikoak lotuta egon dira higiezinetatik lortutako etekinekin. Azken urteetako krisia dela eta, sektore honen zati batek zituen jabetzak galdu ditu, horietatik irabaziak lortzeko aukera ezabatu zaie eta klase ertaina deiturikoaren zati baten desagertu da. Egoera horretan ulertu behar da klase ertain izateari utzi nahi ez dion klase jabedunaren erreakzioa. Duen indar eta baliabide guztiekin defendituko ditu errentak ematen dizkion eta bizitza maila altuagoa izatea ahalbidetzen dion aktibo higiezinak.

Ildo beretik, alokairuen bitartez jabe txikiek berriro irabaziak lortzeak bi funtzio bete izan ditu: ekonomikoa eta ideologikoa. Lehenengoa, azken urteetan higiezinaren merkatuan etxebizitzek izandako debaluaziotik etxea berriro negozioa egiteko eta aberastasuna lortzeko aktibo bihurtzea. Bigarrena, jabetza pribatuaren –klase ertaina gorpuzten duen oinarrietako bat– defentsa handitu izana

Egungo egoera erabili dute okupazioaren kontrako kanpaina bultzatu duten agenteek: eskuin alderdiek (ezker alderdiak okupazioaren gaian posizio deseroso bat hartzera behartze-ko) zein interes ekonomikoak dituzten enpresek (segurtasun enpresak, putre funtsak, higiezin enpresak, desokupazio enpresak...). Kanpainaren erdigunean ziurgabetasun egoeran aurkitzen den jabetun txikia aurkeztu digute (datuek okupazioen gehiengoa enpresa handien jabetzak direla adierazten duten arren) eta biztanleriaren zati handi bat jabetuna dela jakinda (% 77), biztanle orori eragiten dion zerbait baltz bezala azaltzen dute okupazioaren fenomenoak. Egun eta gau jabetza pribatuaren printzipioa hezurretaraino barneratuta duen sektorea beldurtzeko iragarkiak eta diskurtsoak entzuten dira, bai komunikabideetan, baita politikarien ahotan ere. Era horretan, kanpainak izan duen oihartzuna eta arrakasta handia ulergarria da.^[10]

AZKEN AIPAMEN BATZUK

Okupazioaren kontrako ofentsibak aurrera jarraitzen du, eta are indar gehiago hartuko duela aurreikusten da. Azken hilabeteotan erasoak forma ezberdinetakoak izan dira eta ugariak izan dira desalojatutako espazioak: Legutioko Gaztetxea, Gasteizko Zentro Sozialista, Leninen Txokoa, Legutioko Zentro Sozialista, Algortako Gaztetxea, Errotxapeako Gaztetxea, Bilboko Urkila Zentro Sozialista...

Errentaduna da klase ertainaren figura politiko berria

Okupazioaren praktika inoiz baino garestiago ordaintzen den honetan, Langile Kontrolpeko Espazioen gero eta eskala eta konpromiso handiagoko defentsa efektiboa egitean datza espazio okupatuen biziraupena

Espainiako Estatuan legedia gogortzeko baldintzak ezartzen ari dira eta joera horrek okupazioa guztiz ilegalizatzeko nahia erakusten du: batetik, aurreko maiatzean Malagan egindako Okupazio Ilegalari buruzko kongresuan atera zen ondorio nagusia okupen aurrean jabeek duten babesgabetasun egoera izan zen, eta horri aurre egiteko bi proposamen egin ziren: lehena, kautelazko desalojoa erraztea espazioa zuzenean husteko, eta, bigarrena, poliziak edozein momentutan espazioetara sartzeko eskumena izatea. Horrez gain, hainbat izan dira Espainiako kongresuan VOX, C's eta PPk okupazioa zigortzen duen legedia gogortzeko aurkeztutako proposamenak. Azken proposamenean, VOX alderdiak ekainean usurpazioagatiko zigorrak handitzea eta poliziak baimen judizialik gabe espazioak husteko eskumena izatea proposatzen zuen. Azken horri lotuta, kontuan izan behar dugu hurrengo urtean hauteskunde orokorrak direla, eta aipatutako eskuindar alderdiek badakitela PSOE eta Unidas Podemos min egiten diela proposamen hauen inguruan eztabaidatzeak; hori dela eta, hurrengo urtean gai honen inguruko proposamen eta oihartzun mediatiko handiagoa izango dela aurreikustekoa da.

Azkenengo hilabeteotan espazioak desalojatzeko erabilitako formen artean aipagarria da kautelazko neurria naturalizatzen ari dela (epaiketa

egunera arte oraindik sententzia izan gabe jabeek espazioa berreskuratzea ezartzen duen neurria). Babesgabetasun egoeran dauden pertsonentzat sententziarik egon gabe kale gorrian gelditzea ekartzen du horrek; horregatik, epaileek kontu handiz erabili duten neurria izan da. 2020an fiskaltzak publikatutako instrukzio batean neurri hau noiz erabili ahal den zehazten zuen eta, orduetik, epaileak normaltasun handiagoz erabiltzen hasi dira, Bilboko Zentro Sozialistaren desalojoan kasu, eta, horrela, Langile Kontrolpeko Espazioak irekitzeko zailtasunak areagotu dituzte.

Krisi testuinguruan, okupazioaren praktika oztopo bat da, ekonomia berregituratzen ari den momentu honetan higiezinaren merkatuko funtzionamendu egoki bat egoteko traba delako. Gainera, Langile Kontrolpeko Espazioak ekinbide iraultzailerako gotorleku dira, eta burgesiak ezin du espazio horiek hedatzea onartu, are gehiago, ziurgabetasun momentu honetan. Egoera zail honen aurrean, okupazioaren praktika inoiz baino garestiago ordaintzen den honetan, Langile Kontrolpeko Espazioen gero eta eskala eta konpromiso handiagoko defentsa efektiboa egitean datza espazio okupatuen biziraupena. Klase ertain propietarista eta putre funtsen atzean dagoen oligarkia finantzarioa aurkari nagusienetariokoak dira urte hauetako eta hurrengotako espazioen gatazketan. ●

BIBLIOGRAFIA

[1] Julian, Ibai (2020). *La ofensiva contra el Control Obrero sobre los espacios bajo el paradigma de la «okupación»*. GEDAR LANGILE KAZETA.

[2] Arruti, Alain (2021). *Okupazioaren kontrako ofentsibaren inguruan*. GEDAR LANGILE KAZETA.

[3] BOE 1/2020 Instrukzioa, irailaren 15ekoa, Estatuko Fiskaltza Nagusiarena, Bizilekua bortxatzearen eta ondasun higiezinak usurpatzearen delituetan kautelazko neurriak eskatzeko jarduketa-irizpideei buruzkoa.

[4] Gil, Javier (2019). *La subida de los alquileres: ¿falta de oferta o fondos buitres? Papeles de relaciones ecosociales y cambio global*, (148), 85-95.

[5] Ruiz Pantoja, Laura (2020). *Análisis de los distressed funds*. Gradu Amaierako Lana. Madril: Comillas Universidad Politécnica.

[6] Bayona, Eduardo (2021). *Los fondos buitres amplían su presencia en los sectores que más disparan los precios: banca, ladrillo y energía*. Público. Irailaren 6a.

[7] Pisano, Karla (2022). *Jabeak eta proletarioak: etxebizitzaren jabetza kohesio- eta bazterketa-mekanismo gisa*. Arteka.

[8] López, Isidro eta Rodríguez, Emanuel (2010). *Fin de ciclo. Financiarización territorio y sociedad de propietarios en la onda larga del capitalismo hispano (1959-2010)*. Madril: Traficantes de Sueños.

[9] Rodríguez, Emanuel (2022). *El efecto clase media. Crítica y crisis de la paz social*. Madril: Traficantes de Sueños.

[10] Rodríguez, Emanuel (2020). *¿Qué hay detrás de la campaña contra la okupación?*. CTXT Contexto y Acción.

Texto — **Kolitz**

Imagen — **Zoe Martikorena**

La nueva táctica del control proletario del espacio

La apropiación y uso directo de espacios territoriales, calles y edificios tanto por parte de las organizaciones de trabajadores, como en particular por parte de millones de proletarios para su mera supervivencia es una dinámica incesante desde los inicios del capitalismo. El proletariado, la clase desposeída y convertida en fuerza de trabajo, siempre busca la manera de acceder al uso del espacio y expropiar parte de este a la burguesía y a sus clases propietarias de apoyo civil, lo que constituye en sí un hecho completamente legítimo y de justicia social. La tierra es de todos, el espacio nos pertenece a todas, y aún más toda la coraza de edificaciones que constituye el espacio urbano, todas ellas construidas con el esfuerzo y sudor combinados de nuestra clase, y no por la burguesía. Sobre todo, la apropiación y uso directos de estos espacios es un asunto de irrenunciable necesidad material: necesitamos este acceso al espacio para vivir, y también para que nuestras organizaciones proletarias puedan desarrollarse.

El proletariado es la clase mayoritaria a nivel internacional, caracterizada en términos económicos por no tener acceso a la propiedad estable, por constituir fuerza de trabajo pura sin ataduras de propiedad, incluso aun teniendo un salario, el cual se gasta en elementos de consumo rápido para sobrevivir. El proletariado no tiene acceso a la propiedad estable, ya que esta ha sido acaparada por las clases propietarias mediante la dinámica de acumulación capitalista y sus diferentes ciclos nacionales, que han ido constituyendo de forma desigual en cada uno de los países una capa de aristocracia obrera que, separada del proletariado, ha conseguido tener acceso relativo a la propiedad estable.

La permanente desposesión de una mayoría social internacional implica la privación del acceso al control del espacio y los recursos y lo que es sinónimo de ello: a la posibilidad de su uso. El comunismo es la ideología proletaria que impacta directamente contra esta división de clases en la que una mayoría social queda fuera del control y el derecho al uso del espacio.

La burguesía y sus organizaciones políticas e ideológicas se mueven entre la jurisdicción más o menos permisiva articulada con una represión en baja escala contra la ocupación social (de vivienda abandonada, por ejemplo), por un lado, y la represión abierta y la criminalización masiva a la expropiación política y al uso político proletario de los espacios expropiados (como los centros políticos y sociales). En lo que respecta al control territorial, el control de la calle como elemento cualitativo, y el control de los recursos naturales, del aire, etc, la burguesía controla de forma privada o estatal todos estos ámbitos espaciales persiguiendo toda pretensión proletaria de reapropiación directa de ellos. La burguesía y las clases acomodadas tienen auténtico pánico a que la idea de una redistribución igualitaria de la propiedad espacial y los aparatos productivos pueda expandirse entre la mayoría social expropiada. Dicho de otra manera, tienen auténtico pánico a la socialización del espacio, a la reapropiación del espacio por parte de la sociedad.

En este contexto las organizaciones comunistas tenemos bajo mi punto de vista dos importantes tácticas que desarrollar en la actualidad, donde el capitalismo es fuerte en términos ideológicos y culturales, pero débil en términos sociales y económicos debido a su gran crisis de acumulación. Por un lado, nuestra tarea fundamental en este campo es desarrollar una lucha cultural e ideológica para

la legitimación del acceso universal a la propiedad espacial, bajo el paradigma de una nueva forma de propiedad socialista, que permita a todas las personas acceder al uso del espacio para sus necesidades de vida, y a todas las potenciales asociaciones entre personas tener acceso a los recursos espaciales y sociales necesarios para desarrollar su actividad libremente asociada, sin más limitación que los recursos sociales disponibles, abolida ya toda limitación artificial creada por la diferencia de clase. Este es el concepto del estado socialista, en lo que respecta a su concepto de distribución del uso del espacio, abolidas ya las clases sociales que acapaban ese recurso.

En segundo lugar, la organización socialista debe desarrollar progresivamente su potencial ejecutivo de incorporación de nuevos espacios bajo control organizativo a todas las líneas tácticas en curso, a todos los frentes de lucha; en definitiva, de forma solapada a la lucha ideológica se debe constituir progresivamente un control efectivo sobre el espacio, que permita dotar de espacialidad la estrategia y nutrir la de recursos y contenido.

El capitalismo es lo contrario de esto, y el partido de la burguesía en su conjunto actúa para apuntalar la cosmovisión contraria: la cosmovisión de la división de clases entre los que sí tienen y no tienen derecho al acceso del control y uso del espacio «por naturaleza».

1. CONTROL PROLETARIO Y CONTROL SOCIALISTA DEL ESPACIO

Desde el Movimiento Socialista de Euskal Herria hemos hecho un uso extensivo del concepto de *control proletario del espacio* desde hace varios años, para hacer referencia a los espacios controlados por el proletariado que son fruto de una expropiación directa, como resultado de una correlación de fuerzas favorable a los expropiadores proletarios frente a los propietarios jurídicos. Para completar este concepto formal hay que añadir aún una limitación más en lo que respecta al uso, tanto dependiente del tipo de uso previo, como dependiente del uso posterior a la expropiación, para que podamos hablar de *control proletario del espacio*.

Por un lado, en lo que respecta al uso previo del espacio a expropiar, el control proletario del espacio es legítimo si el espacio es expropiado a propietarios ilegítimos desde un punto de vista socialista, que hacen un uso ilegítimo del espacio (especulación, explotación laboral, abandono del espacio como depósito de plusvalía acumulada, o control institucional público-burocrático del espacio por parte

Un concepto desarrollado del control proletario, más allá del concepto formal que hemos definido al principio: es decir, que el control proletario no solo formal, sino real, presupone la síntesis de un conjunto organizado de capacidades, de procesos de trabajo materiales, que afectan a la defensa, la reforma de edificios, la limpieza y el orden del espacio, la fuerza para hacer efectiva la normatividad proletaria de uso del espacio, y la capacidad de estabilizar y legitimar socialmente los espacios

de la burguesía). Expropiar a una anciana su vivienda por la fuerza no tiene nada de control proletario del espacio, ni se puede defender desde el punto de vista del socialismo, como es obvio.

Por otro lado, el concepto formal se aplica solo a aquellos casos en que el nuevo uso del espacio sea formalmente universalizable, por ejemplo para vivienda, utilización política y social, etc; pero excluye de ese concepto formal expropiaciones que conduzcan a todo uso que apuntale el orden social burgués o reproduzcan las dinámicas de violencia y opresión que integran el sistema capitalista, como lo es por ejemplo el caso de okupaciones de organizaciones de extrema derecha, racistas, narcopisios, etc.

Esta conceptualización de lo que venía entendiéndose de forma superficial como «okupación» nos ha permitido profundizar mucho en los elementos que componen realmente el control proletario del espacio, y sobre todo problematizar la okupación misma como un ejemplo histórico muy concreto de control del espacio, y de hecho estratégica y organizativamente muy regresivo en comparación con la estrategia revolucionaria precedente.

Desde los años 70 en todo occidente se ha impuesto un paradigma de control proletario del espacio autodenominado «okupación», que ha venido

de la mano tanto de los movimientos autónomos como del brazo más popular e izquierdista de la socialdemocracia. Este paradigma atomista del control proletario del espacio, con sus características, que se pudo presentar a sí mismo como novedoso, como avance y liberador con respecto a la gran organización proletaria; en realidad ha supuesto en sí un retroceso clamoroso con respecto a los grandes partidos revolucionarios que aspiraban al control territorial organizado y a la constitución de estados proletarios socialistas. Frente a esto, la desorganización proletaria, la atomización de colectivos y la priorización de «okupaciones» de espacios abandonados e inútiles al Capital supuso el nuevo paradigma de la «okupación», vigente hasta hoy en gran parte del tejido asociativo proletario.

La reconstitución del paradigma revolucionario en claves actualizadas debe romper con esta concepción del control fragmentario e impotente del espacio, debe romper con el concepto atomista de la «okupación» y recuperar la dimensión social del proceso de expropiación, la ambición y la cultura organizativa previas al ciclo de derrota y desarticulación de los grandes partidos proletarios. El concepto genérico de *control proletario del espacio* posibilita incorporar de forma enriquecida nuevas configuraciones analíticas que nos permitan con-

tener la ofensiva actual del partido de la burguesía contra la okupación y convertirla en un paso adelante más allá de la idea de la okupación.

La organización lo es todo en este campo de batalla por el control proletario del espacio. Y esto nos lleva a elaborar un concepto desarrollado del control proletario, más allá del concepto formal que hemos definido al principio: es decir, que el control proletario no solo formal, sino real, presupone la síntesis de un conjunto organizado de capacidades, de procesos de trabajo materiales, que afectan a la defensa, la reforma de edificios, la limpieza y el orden del espacio, la fuerza para hacer efectiva la normatividad proletaria de uso del espacio, y la capacidad de estabilizar y legitimar socialmente los espacios. Estos procesos de trabajo deben alcanzar la calidad de ejecución del uso capitalista del espacio que es consecuencia del control burgués sobre el mismo, que es efectivo mediante la compraventa de estos procesos de trabajo a empresas que explotan fuerza de trabajo, o bien mediante la disciplina machista del trabajo doméstico en caso de las viviendas. Este proceso de organización del conjunto de trabajos que componen el control proletario del espacio desde un punto de vista cualitativo son por lo tanto atributos del partido comunista en todas sus fases, y no de individuos o colectivos atomizados o organizados por mero voluntarismo y solidaridad abstracta. La organización y división social del trabajo y su administración centralizada por órganos administrativos y bajo control democrático, vinculante y revocable del partido constituye la potencia real en este campo, todo lo demás ya ha demostrado ser un absoluto fracaso. El grado de organización suficiente para ejecutar un control proletario real y cualitativo del espacio tiene que ser un objetivo inmediato de autoorganización del movimiento, ya que alcanzar esta potencia organizativa es posible en la fase de lucha cultural y sin hegemonía cultural del comunismo entre el proletariado: al contrario, la capacidad organizada de articular espacios es un atractivo del socialismo

El control proletario del espacio desde el punto de vista desarrollado, no es otro que el control socialista del espacio, aplicado a una unidad espacial en crecimiento, a una Red de Espacios Socialista, como atributo espacial del partido; o dicho de otra manera, la unidad espacial controlada y administrada por la gran organización revolucionaria del proletariado

ante el proletariado desorganizado, y será una herramienta de lucha cultural de primer nivel.

La idea central es que más allá del concepto formal del control proletario del espacio, el control real del espacio debemos entenderlo como conjunto organizado de procesos de trabajo, o dicho de otra manera, el control proletario del espacio desde el punto de vista desarrollado, no es otro que el *control socialista del espacio*, aplicado a una unidad espacial en crecimiento, a una Red de Espacios Socialista, como atributo espacial del partido; o dicho de otra manera, la unidad espacial controlada y administrada por la gran organización revolucionaria del proletariado. Esto no excluye, al contrario, posibilita el uso de distintas partes de esta red unitaria espacial socialista por parte de individuos o grupos particulares para sus propias necesidades vitales o iniciativas políticas, culturales, tecnológicas, deportivas... incluida la posibilidad de que estos grupos o individuos legislen en estos espacios añadiendo sus puntos de vista a la matriz general de normatividad socialista de los espacios. De esta manera constituimos ya en las primeras fases del Proceso Socialista un modelo espacial que sirve de base para un nuevo paradigma de control universal de los recursos espaciales que supere la caduca división clasista del espacio capitalista entre propietarios y desposeídos sin acceso al uso. Cómo esto afecte cualitativamente a la configuración del espacio, y qué nuevas figuras de espacios y usos espaciales surjan de ello, no es tema para este escrito.

En todo caso, tampoco el control burgués del espacio es un hecho aislado, del propietario par-

ticular, sino que ese propietario particular solo es el resultado jurídico de un entramado de fuerzas político, jurídico, ideológico y armado que, aunque tiene su síntesis en el estado burgués, va más allá de él y lo rebasa como cosmovisión y campo de fuerzas culturales. No se puede hacer frente de forma aislada a toda la formación social burguesa que se manifiesta en una propiedad particular de forma aislada.

Tenemos que tener claro que el control del espacio no consiste en pegar una patada a una puerta y entrar dentro de un espacio. El colmo de esta concepción errónea lo constituyen las *performances* de «okupación» simbólica de edificios durante algunas horas. Quizá eso sirva para denuncias simbólicas pero lo que implícitamente se está entendiendo es una idea cosificada del control del espacio, la idea implícita de que estar dentro de un espacio es controlarlo. Cuando el control real del espacio es una articulación de procesos de trabajo bien organizados desde el punto de vista táctico, y dimensionados en términos dinámicos en una estrategia de totalidad: Capitalismo organizado y división clasista del espacio o Socialismo organizado y acceso universal al recurso espacial.

Finalmente es importante entender que el control socialista no se ejerce simplemente en los casos particulares sino que es una dimensión dinámica de proceso, y que no hay tampoco control efectivo de los espacios si el Socialismo no avanza posiciones en términos estratégicos a escala social como proyecto de totalidad; dicho de otra manera, si estas unidades espaciales que constituyen una Red

El control real del espacio es una articulación de procesos de trabajo bien organizados desde el punto de vista táctico, y dimensionados en términos dinámicos en una estrategia de totalidad: Capitalismo organizado y división clasista del espacio o Socialismo organizado y acceso universal al recurso espacial

de Espacios Socialista no tienen una proyección de totalidad que las legitima y presenta como modelo superior al modelo capitalista del espacio, con su régimen de control y su lógica de uso.

Como he dicho anteriormente, la respuesta al interrogante del agente que ejecuta ese doble proceso táctico, de división organizada de procesos de trabajo que materializan el control efectivo de los espacios particulares; y de nexos con una estrategia de lucha cultural por la generalización del nuevo modelo de espacialidad universal frente al uso de clases capitalista del espacio, es el Partido Comunista en sus distintas fases de desarrollo, y el concepto político en el que encuentra significado el control socialista del espacio y el acceso socializado al recurso espacial, es el Estado Socialista como horizonte desarrollado y articulado de ese control espacial.

2. GOLPEAR EL MODELO DE USO CAPITALISTA DEL ESPACIO, ARTICULAR LA TÁCTICA SOCIALISTA

Debemos diferenciar las condiciones particulares de control del espacio con las condiciones generales, donde ambas son condiciones necesarias.

Las condiciones particulares afectan concretamente a cada espacio en su diferencia; diferente necesidad de acondicionamiento mediante obra, posibilidad de estabilización en un periodo de tiempo determinado, capacidad de defensa del espacio, posibilidad de mantenerlo habilitado y limpio, existencia de un grupo de administración del espacio con formación política para estabilizarlo y evitar su parasitación o estúpidas pugnas internas basadas en el egoísmo y la despolitización, etc.

En lo que respecta a las condiciones generales, consisten en el marco político, el marco legal, las herramientas policiales para la represión directa del control proletario del espacio y, sobre todo, las condiciones de legitimidad social del uso capitalista del espacio con respecto a un potencial nuevo modelo proletario de uso. El punto débil de toda la cosmovisión burguesa sobre la propiedad espacial reside en esto: millones de espacios en desuso, millones de personas y asociaciones sin acceso al uso del espacio. Los ejemplos abundan: acumulación por parte de bancos, fondos buitre y demás de miles y miles de espacios y edificios bajo la forma de propiedad privada para la especulación, para el control de los salarios de millones de trabajadores con créditos, intereses, y alquileres abusivos. Parasitación de la vida proletaria por parte de las clases medias que especulan con la compra de vivienda y

No hay tampoco control efectivo de los espacios si el Socialismo no avanza posiciones en términos estratégicos a escala social como proyecto de totalidad; dicho de otra manera, si estas unidades espaciales que constituyen una Red de Espacios Socialista no tienen una proyección de totalidad que las legitima y presenta como modelo superior al modelo capitalista del espacio, con su régimen de control y su lógica de uso

locales para alquilárselos al proletariado y convertir el salario ajeno en fuente de ahorro propio, para ascender, en definitiva, a condición de pequeña burguesía rentista a costa del trabajo y del deterioro de la calidad de vida de la mayoría social.

O la generalizada existencia de espacios de propiedad «pública» institucional que entran en flagrante contradicción con el control real efectivo de la sociedad sobre ellos, ya que son controlados por burócratas de este o aquél par-

te de la administración mientras el tejido asociativo político, cultural y social proletario independiente del estado se excluye absolutamente de la capacidad de decisión directa sobre estos espacios, y no tiene acceso al uso de los mismos o lo tiene con graves restricciones burocráticas, desprecio, paternalismo, control y tutelaje de la burocracia capitalista.

Dicho de otra manera, el punto débil que se debe explotar al máximo es el uso capitalista, irracional y caduco del espacio y los recursos, que es lo que legitima en último término el control burgués sobre el mismo. Es decir, el control capitalista y el reparto vigente de propiedad está legitimado por la efectividad de su uso, y es en esta modalidad irracional de uso donde debemos golpear con la propaganda y el concepto. El acceso restringido a la decisión sobre los espacios, que restringe el rango de control del mundo a las clases propietarias, se problematiza más claramente cuando queda en evidencia que estas clases utilizan esta capacidad de decisión para beneficio propio y contra el interés de la mayoría social. Esta realidad hay que hacerla visible y conectarla con la imagen de totalidad de una alternativa real, el nuevo modelo socialista, implícita potencialmente en las costuras de la realidad.

Más en concreto entonces, a la hora de comenzar a desarrollar la táctica general de control espa-

cial y de defensa de la socialización de la propiedad del espacio, es importante priorizar en ello la confrontación con la especulación rentista del espacio (la grande, pero también la pequeña), la problematización del abandono de miles de espacios que podrían estar siendo útiles a la mayoría social para un uso efectivo de los mismos (abandono que supone en realidad un uso capitalista del espacio, donde un propietario guarda parte de la plusvalía acumulada de forma pasiva), y la confrontación con la propiedad pública del espacio y lo que supone esto de exclusión del proletariado y burocratización del espacio. Espacios y edificaciones que sirvan para la especulación, espacios y edificaciones de grandes propietarios que se encuentren en situación de abandono, y espacios de titularidad público-burocrática burguesa deben ser la prioridad para desarrollar una estrategia que sea efectiva en términos de lucha cultural: estos tres modelos de uso (y desuso) espacial capitalista son un claro ejemplo de atraso histórico con respecto al nuevo modelo socialista de uso espacial, y deben explotarse tanto para estabilizar nuevos espacios como para desarrollar la lucha de legitimación simultánea del uso socialista del espacio y la necesidad de un control espacial de la gran organización proletaria. Esta línea táctica general apunta la asimilación desde el punto de vista del modelo espacial la superioridad histórica del Socialismo frente al Capitalismo.

Junto con esto, acertar en abrir el debate social sobre el uso y el control del espacio ya en términos más generales y más allá de los conflictos particulares. El uso especulativo del espacio debe problematizarse de la mano del control capitalista del mismo, que tiene dos formas; el control privado y el control institucional: privado y público. En ambos casos el control es fruto de la propiedad capitalista del espacio y tiene su sede en el monopolio de la violencia del estado, en ambos casos el control se ejerce burocráticamente, y en ambos casos se prioriza en todo momento el uso económico del espacio frente a la necesidad de uso directo de la mayoría social, es decir, no solo uso especulativo (de capital rentista) sino también la posibilidad que el espacio ofrece para impulsar la economía burguesa (capital productivo empresarial). Esto se ve claramente a nivel institucional con la prioridad que el factor de explotación económica del suelo tiene a la hora de calificar los terrenos, o a la hora de decidir el uso y cesión de

Espacios y edificaciones que sirvan para la especulación, espacios y edificaciones de grandes propietarios que se encuentren en situación de abandono, y espacios de titularidad público-burocrática burguesa deben ser la prioridad para desarrollar una estrategia que sea efectiva en términos de lucha cultural: estos tres modelos de uso (y desuso) espacial capitalista son un claro ejemplo de atraso histórico con respecto al nuevo modelo socialista de uso espacial, y deben explotarse tanto para estabilizar nuevos espacios como para desarrollar la lucha de legitimación simultánea del uso socialista del espacio y la necesidad de un control espacial de la gran organización proletaria. Esta línea táctica general apunta al mismo tiempo desde el punto de vista del modelo espacial la superioridad histórica del Socialismo frente al Capitalismo

los edificios públicos a empresas o bien a asociaciones, priorizando las que dinamizan la actividad económica, turística etc.

En este mapa de prioridades capitalistas, el acceso universal y gratuito a la vivienda, el acceso universal y gratuito a recursos espaciales para la militancia política, o el acceso universal y gratuito al espacio para el libre asociacionismo social y cultural del proletariado no solo no son prioritarios, sino ni siquiera están en la lista de lo admisible. El objetivo del partido de la burguesía es de hecho mantener fuera del sentido común de la gente la posibilidad de estos usos directos y gratuitos del espacio, y en caso del uso político, que es la condición para los demás, aplastarlo con total contundencia.

Los elementos para generalizar el debate en coordenadas de la legitimidad del uso socialista y proletario directo frente al uso capitalista con su lógica excluyente y explotadora son claros y debemos desarrollar instrumentos organizativos y tácticas adecuadas para que una mayoría social que objetivamente se vería representada en este concepto pueda acceder al nuevo punto de vista.

3. EL FACTOR DE LA TEMPORALIDAD DEL CONTROL Y GRADO DE DESARROLLO DEL PROCESO SOCIALISTA

El control socialista del espacio, el control proletario organizado en escala social y entroncado en una estrategia de totalidad, constituye la *forma política* que da paso a la posibilidad del uso socialista del espacio como su *contenido*. El uso socialista, al igual que el uso capitalista del espacio, es siempre y en todo lugar un uso temporal, un uso que tiene unos límites temporales adscritos a la actividad y su duración.

Ahora bien, en los inicios de la reconstitución estratégica y organizativa del comunismo, no podemos aspirar en la mayoría de los casos más que al control temporalmente limitado de espacios. Esta limitación no viene dada por las necesidades temporales del uso, como sucede en el modelo de propiedad burguesa estabilizado por el estado, sino por fuerzas externas al Proceso Socialista (como

de hecho lo es el estado burgués), que violentan la necesidad material de los usuarios: un desalojo del centro social, desalojos preventivos, desahucios de proletarios de su vivienda expropiada por el banco, etc. suponen el agotamiento del control proletario del espacio, sin que haya sido agotada la temporalidad del uso, la necesidad de uso. Siendo conscientes de esta limitación, en las primeras etapas de la recomposición estratégica y organizativa tenemos que jugar siempre con la estabilización *temporal* de los espacios, entender que este es un factor móvil y que la unidad espacial socialista va a ser durante mucho tiempo altamente dinámica y cambiante.

En ese sentido, en primer lugar, tenemos que entender en definitiva que la unidad o Red de Espacios Socialista misma, unidad dinámica y siempre temporal de control socialista, constituye el centro de la táctica, donde ningún espacio particular es imprescindible, y de hecho, donde la entrada y salida de esa unidad control de nuevos espacios va a ser una constante hasta alcanzar cierto grado de estabilidad y potencia política general.

En segundo lugar, que cada nuevo espacio debe tener unos objetivos de temporalidad y uso limitados, ceñidos a sus posibilidades concretas de estabilización. No hay nada de malo en hacer uso de los espacios durante tiempos limitados, si sabemos adecuar el uso y prepararnos organizativamente para intervenir con rapidez y cualificar los espacios en tiempos efectivos. Los espacios pueden ser muy útiles a la estrategia con una durabilidad de dos o tres años, y su desalojo no debe ser motivo de sensación de derrota, sino al contrario, el propio desalojo puede ser a la vez un elemento más de avance, si se acierta a plantear de forma correcta desde el punto de vista táctico.

En tercer lugar, para dar estabilidad a la táctica del control socialista del espacio, sí que es importante estructurar la nueva Red de Espacios Socialista sobre un conjunto de nodos centrales o espacios estables, o de temporalidad larga (con una estabilidad estimada superior a diez años), y en torno a ellos, una multiplicidad de espacios cambiante, de temporalidades cortas, de los que podamos hacer un uso intensivo, eficaz y no contraproducente. Actuar con inteligencia táctica, e incorporar a esa inteligencia en todo momento la problemática de la temporalidad en términos complejos, va a ser fundamental.

En cuarto lugar, es fundamental entender que estas redes socialistas cualificadas del control espacial se están estructurando en un mapa en el que ya existen numerosos centros okupados, viviendas expropiadas, etc, todas en situación más o menos vulnerable, con distintos agentes proletarios que comparten con la organización comunista el interés hacia el control proletario del espacio, aun con distintas ideas. Nosotros no venimos a despreciar a todas estas experiencias, venimos a debatir con ellas con nuestras ideas propias, y a ser posible, a constituir alianzas que puedan redundar en beneficio de todas las partes proletarias. En la medida de lo posible se debe profundizar en la comunicación con todos estos agentes, y a ser posible, fomentar la cooperación mutua para la defensa de los Espacios bajo Control Proletario en general, tal y como los hemos definido al principio del texto, y si esto se consiguiese, constituiría sin duda un impulso (aun limitado) a las posibilidades de estabilización temporal de los espacios de unos y otros a corto plazo. En todo caso, a largo plazo la única garantía de avanzar en mayúsculas hacia el control temporal indefinido está en la gran organización socialista que es el partido comunista de masas, ya que los centros y espacios aislados que quedan del paradig-

ma de la okupación en todo occidente son escasos y con fuerzas muy limitadas, en gran parte debido a su propio modelo.

En definitiva, la temporalidad de los espacios particulares que componen una nueva Red de Espacios Socialista, o dicho de otra manera, el determinado periodo de estabilidad que compone el control proletario de los espacios particulares, depende absolutamente del grado de desarrollo general de la estrategia, y de la capacidad de la gran organización comunista para invertir las condiciones generales, políticas, jurídicas y culturales que permiten el control del espacio.

Para terminar, es importante subrayar que la táctica esbozada en este texto (que debe leerse en conjunto con los otros textos publicados en este número de *Arteka*) es de aplicación general, que no está limitada a Euskal Herria ni a sus condiciones particulares, y que de esta manera establece, como resultado de distintos debates organizativos que hemos desarrollado en nuestro movimiento, una base de modelo para la estructuración de una táctica socialista de control espacial en a nivel internacional, de aplicabilidad internacional. ●

Langile Kontrolpeko Espazioak, KOLPEZ KOLPE

Testua — **Arteka**

Iragan den ikasturtea bizia izan da proletalgoaren antolakuntza politikorako espazio berriak lortu eta lehendik eskuratutakoak defendatzeari dagokionez. Gaztetxeak, Zentro Sozialistak eta ikasle gelak hartu dira, eta beste hainbeste desalojo, isun, epaiketa zein erasorekin erantzun diete burgesiaren agenteek. Antolakuntza politiko independentea lurraldean barrena hedatu eta gorpuzteko aferari helduta, diruz, armaz eta funtzionarioz blindatutako etsaiekin egin dute topo Mugimendu Sozialistak eta bere bidelagunek. Jabego pribatuari metro karratuak irabazi, azpiegiturak forma sozial berri baten baitan antolatu, oldarraldiaren aurrean babestu... helburuak bezain handiak dira aurrean dituzten erronkak.

Erreportaje honek 2021-2022 ikasturtean Langile Kontrolpeko Espazioen alorrean jazotako gertakari nagusiak izango ditu begitan, Euskal Herriko lurralde-eskalan. Zerrendatutako fenomeno gehienak Erraki Langile Kontrolpeko Espazioen Babes Sarearen parte diren espazioei dagozkie, salbuespenak salbuespen. Izan ere, Mugimendu Sozialistak mahaigaineratutako tresnak baimentzen duen lan-eredua izan da azken aldian espazio gehien eskuratu dituen, ikuspegi defentsibotik eskala handiagoko gatazkak diseinatzeko gai izan den bakarra eta errepresioari ekonomikoki aurre egiteko eraginkorrena.

Babes sareak hiru Zentro Sozialista berri zabaltzea, lau gaztetxe zein gazteguneren ateak irekitzea, ikasle gela bat berme guztiekin eskuratzea eta, gutxienez, bederatzi desalojori aurre egitea ahalbidetu du urtebete baino gutxiagoan; horietako asko; horietako asko, gainera, aldi berean gertatu ziren. Eta ez hori bakarrik, desalojo baten harira jasotako 7.000 euroko isunak osoki artatzeko eta 70.000 euroko beste zigor-sorta baten aurkako kanpainari indartsu ekiteko gai izan da Erraki. Gertakariok eta Langile Kontrolpeko Espazioen beste-lako erasoak hilabeteka xehatuko ditugu hurrengo lerroetan.

IRAILA: BI DESALOJO ETA ERASO BAT

Epaiketan defentsarako eskubidea urratu ostean, Errotxapeako (Iruñea, Nafarroa) Gaztetxearen aurkako desalojo-agindu irmoa igorri zuen epaiak 2021eko irailaren 2rako. Hala, sarrailagileekin batera nabera bertaratu zen Espainiako Polizia, eta hustu egin zuen. Gaztetxearen aldiriak itxi egin zituzten, eta bertan protestan ari ziren ehunka lagunak kontra jo zuten borra zein pilotakadekin. Hainbat lagun zauritu, 150 identifikatu eta beste sei atxilotu zituzten poliziek. Errakik hurrengo hilabeteetan abiatutako elkartasun-dinamikari esker, pertsona horiek jaso zituzten 7.000 eurotik gorako isunei aurre egitea lortu zen.

Irailaren 13an Hazparneko (Lapurdi) Ttattola Gaztetxea hustu zuten Frantziako jendarmek. Ordubeteren

Babes sareak hiru Zentro Sozialista berri zabaltzea, lau gaztetxe zein gazteguneren ateak irekitzea, ikasle gela bat berme guztiekin eskuratzea eta, gutxienez, bederatzi desalojori aurre egitea ahalbidetu du urtebete baino gutxiagoan; horietako asko, aldi berean gauzatzen ari zirelarik

buruan hustu zuten eraikina, eta bertan ziren bi gazteri komisaldegira joateko agindua igorri zieten.

Abuztuaren 21ean okupatu zuten Hazparneko gazteek Davidenea eraikina, 2020ko urtarrilaren 31n gaztetxerik gabe geratu ostean. Hemezortzi urtez Hazparneko Ttattola Gaztetxea izandakoa husteru derrigortu zituzten gazteak. Gazte Asanbladak abuztuan okupatutako Davidenea eraikinak, berriz, urteak zeramatzan hutsik. Hala ere, espazioa husteko agindua jaso zuten gazteek. Bertan jarraitzeko hautuan berretsi ziren, eta irailaren 4an manifestazio bat egin zuten, «Hazparnen gaztetxe bat aldarrikatzeko eta gazteek pairatzen duten etxebizitza arazoa nahiz elkartzeko espazio eskasia salatze».

Bilboko (Bizkaia) Etxarri II Gaztetxe kideek espazioan lapurretak jasan zituztela salatu zuten. «Etxarriko

atea bortxatu, materiala lapurtu eta hainbat kalte eragin zituzten. Ostutako gauzen artean, obra zein azpiegitura materialak daude. Baita gurea zein auzoko Gazte Asanbladarena den dirua ere», salatu zuten bertako kideek sare sozialetan. Lan-egunak antolatu zituzten erasoaren ondoren, espazioa txukuntzea eta kalteak konpontzea helburu. Handik egun gutxira, ordea, beste eraso bat jazo zen gaztetxean: lapurretak zein kalte materialak eragin zituzten, ateak zabalik uzteaz gain. Bilboko udaltzainek, gaztetxeko sarrera irekita zegoela probestuta, suhiltzaileei deitu eta ateak soldatu zituzten. Hala, legez kanpoko hustea egin zuten gaztetxean. Dena den, espazioa berreskuratzea lortu zuten gaztetxeko kideek, «elkartasun antolatuari esker».

Poliziarren «jokabide arbitrarioa» salatu zuten, izan ere, Etxarri II-ko kasuak erakusten duenez, indar polizialek geroz eta oinarri juridiko gutxiago behar dituzte langile klasearen erabilpen politiko iraultzailera bideratutako espazioak husteko. Gaztetxeko kideek larritzat jo zuten gertakaria, izan ere, «gaztetxeak proletalgoaren antolakuntza politikorako zein aisialdirako ezinbestekoak» direla ondorioztatu zuten.

Errakik hurrengo hilabeteetan abiatutako elkartasun-dinamikari esker, pertsona horiek jaso zituzten 7.000 eurotik gorako isunei aurre egitea lortu zen

*Indar polizialek geroz eta
oinarri juridiko gutxiago
behar dituzte langile
klasearen erabilpen politiko
iraultzailera bideratutako
espazioak husteko*

URRIA: BI DESALOJO BIZKAIA

Urriaren 6an Ertzaintzak Zornotzako (Bizkaia) Munarri Gaztetxea hustu eta eraitsi zuen. Gaztetxeko kideek adierazi zutenez, sei pertsona identifikatu eta beste bi atxilotu zituzten. Horrez gain, «Ertzaintzaren jarrera oldarkorra» ere salatu zuten. Desalojoaren momentuan, hiru pertsona erai-kinaren barnean zeuden; haien artean, gaztetxean bizi zen errefuxiatu bat. Poliziak hirurak kanporatu eta identifikatu zituen. Ondoren, eraikina botatzeko lanei ekin zieten.

Zornotzako Gazte Asanbladak eraikina okupatu zuen duela ia bi urte, eta gaztetxea jarri zuen bertan. Gaztetxeko kideek irailaren erdialdean jaso zuten eraikina husteko agindua, eta handik aste batzuetara agortu zen ezarritako epemuga.

Urriaren 7an hainbat udaltzain Bilboko Errekalde auzoko Leninen Txokora bertaratu ziren. Atea indarrez botatzen saiatu ziren eta, orduan ere, ez zuten espazioa husteko inolako agindu judizialik. Barruan zeuden kideek espazioa babestea lortu zuten, eta udaltzainak barrura sartzea ekidin zuten.

Ostiral goizean berriro agertu zen polizia, espazioaren legezko jabearekin eta sarrailagilearekin batera. Ateko sarraila aldatzen saiatu ziren arren, espazioaren barnean zeuden kideek atea babestea lortu zuten. Atetik sartu ezin zirela ikusita, udaltzainek Leninen Txokoko leiho bat hautsi zuten, eta bertatik sartu ziren. Barruan zeuden kideak identifikatu, miatu eta mehatxatu zituzten, eta mugikorrak kendu zizkieten. Elkartasuna adieraztera bertaratu ziren hainbat pertsona ere identifikatu zituzten poliziek. Bilboko Kontseilu Sozialistak gogorri salatu zuen desalojoa: «Okupazioaren aurkako ofentsibaren barruan poliziak inpunitate osoa dauka», adierazi zuen. Gainera, Leninen Txokoa «langileen interesen aldeko lan politikorako espazioa» izan zela gogora ekarri zuen eta, bide horretan, «baita Mugimendu Sozialistarentzako bitarteko garrantzitsua ere». Poliziak ez zuen inolako jakinarazpenik igorri

***Atetik sartu ezin zirela
ikusita, udaltzainek
Leninen Txokoko leiho
bat hautsi zuten, eta
bertatik sartu ziren.
Barruan zeuden kideak
identifikatu, miatu eta
mehatxatu zituzten,
eta mugikorrak
kendu zizkieten***

aurretik. Kontrara, epaileak 2020an ezarritako behin-behineko neurri bat erabili zuen, «ateko giltzen entrega» ezartzen zuena.

ABENDUA: BI ERASO GOIERRIN

Abenduak 20: Legazpi eta Ordiziko gaztetxeen aurkako erasoak.

Legazpiko (Gipuzkoa) Gaztetxearen aurkako erasoen berri eman zuten bertako kideek abenduaren amaieran. «Gaztetxean antolatutako ekimenetan barran lanean aritzen den jendearen aurkako errespetu faltak, espazioa nahita zikintzea eta gaztetxeko materiala apurtzea bezalako erasoak» salatu zituzten, besteak beste. Gaztetxeko asanbladako kideek aipatu zutenez, ez dute Legazpiko Gaztetxeak «taberna soil baten» erabilera izaterik onartuko. Kontrara, «harreman-eredu berriak hedatzeko» eta «gazteen arazoaren aurka antolatze» balio dezakeen espazio gisa definitu zuten gaztetxea. «Berdintasuna eta errespetua» aldarrikatu zituzten, beraz. Aipatutako egoera aldatu ezean, neurriak hartu beharko zituztela ohartarazi zuten.

Gertaera horiek salatu eta egun gutxira, beste eraso bat jasan zuen Legazpiko Gaztetxeak. Sare sozialen

bidez zabaldu zituzten irudietan ikus daitekeenez, kristalak hautsi, materiala apurtu eta nahasi zieten. Asanbladak elkarretaratzera deitu zuen eta, aurretik, egun osorako itxi zuten gaztetxea. Handik gertu, gaztetxeko atea eta diru-kutxa hautsi zituzten Ordizian (Gipuzkoa). «Bertan antolatzen diren eragileen eta asanbladaren aurkako erasotzat» jo zuen Ordiziko Gaztetxeak gertatutakoa.

URTARRILA: ERASO BAT ETA DESALOJO BAT

Larraungo (Nafarroa) Printza gu-neak eraso bat jasan zuen urtarrilaren 10ean. Espazioko kideek salatu zuten, pertsona batek traktorearekin bertako atea jo eta lehertu egin zuen. *Erasoen aurrean, klase elkartasuna* lelopean, «erasoari erantzun antolatua» emateko deia zabaldu zuten, elkarretaratzera deituz.

Urtarrilaren 13an Gasteizko (Araba) Zentro Sozialistaren desalojoa gauzatu zuen Ertzaintzak. Gasteizko Kontseilu Sozialistak eta Errakik abendu amaieran eman zuten Laboral Kutxaren jabetza juridikopean den gunearen aurkako huste aginduren berri. Ertzainak goizetik joan ziren Monseñor Estenaga kalera, polizia-lerroa osatu zuten eta eguerdian hasi ziren Zentro Sozialista husten. Ingurua zelatatzeke drone bat ere eraman zuen poliziak.

Jende ugari bertaratu zen Monseñor Estenaga ingurura, desalojoaren aurka protesta egitera. Ertzaintzak karga gogorak egin zituen haien aurka, eta hogeit lagun baino gehiago zauritu zioten. Haietako bati burua ireki zioten eta beste bati, aldiz, eskua hautsi. Ospitalera joan behar izan ziren zauritu ugari, eta Ertzaintza haiek identifikatzera bertaratu zen.

Arratsaldea baino lehen burutu ziren desalojoa eta protesta Zentro Sozialistaren ondoan. Gasteizko Kontseilu Sozialistak eta Errakik arratsalderako ere elkarretaratzea deitu zuten. Hustea salatzeke protestak, berriz, goizean goizetik hasi ziren. Lagun bat Eduardo Dato kaleko Laboral Kutxaren

Gertaera horiek salatu eta egun gutxira, beste eraso bat jasan zuen Legazpiko Gaztetxeak. Sare sozialen bidez zabaldu zituzten irudietan ikus daitekeenez, kristalak hautsi, materiala apurtu eta nahasi zieten

egoitzan kateatu zen, protesta modura. Hainbat lagun bertaratu ziren hari batesa adieraztera. Orduan ere gogor jo zuen haien aurka Ertzaintzak, jendea banketxetik urrunduz. Haietako batzuk atzeman zituzten, eta guztiak identifikatu zituzten. Suhiltzaileek 11:00ak aldera jaitsi zuten Laboral Kutxaren egoitzan lotuta zegoen pertsona, eta poliziek atxilo eraman zuten.

«Gaur garaitu egin gaituzte, baina Zentro Sozialisten beharra agerikoa da eta, horregatik, antolatzen jarraituko dugu», adierazi zuten Gasteizko Kontseilu Sozialistako kideek desalojoaren ondoren.

OTSAILA: ERAUNTZIA

Hernaniko Kontrakantxa Gaztetxeak lapurreta ugariak salatu zituen otsailaren 7an. Aurreko asteetan, atea hautsi eta ondasunak lapurtu zizkioten espazioari behin baino gehiagotan. Kalteei aurre egiteko, kanpaina ekonomiko bat abiarazi zuten.

Algortako (Getxo, Bizkaia) Gaztetxe berria ireki eta berehala desalojatua izan zen otsailaren 11n. Ostiral gauean bertan, eraikina okupatu eta zenbait ordura, Ertzaintzaren hainbat furgoi bertaratu ziren gaztetxe ingurura, eta gogor kolpatu zituzten bertan zeuden dozenaka kide. 11 pertsona zauritu zi-

«Espazio berriak irekitzea inoiz baino zailagoa da, horiek normaltasunez erabiltzeko gero eta arazo gehiago daude, eta desalojoak errepresio polizial perfekzionatuagoetarako laborategi bihurtu dira», azaldu zuen Errakik koiunturari begira

tuzten ertzaiek, eta beste sei identifikatu zituzten. Kasu horretan ere, agindu judizialik gabeko hustea izan zen, erabat poliziala. Larunbat arratsaldean protesta egin zuten Algortako plazan, «desalojo ilegal eta bortitza» salatzeko. Pasa den abenduan, Algortan bertan kokatzen den Txorimalo Gaztetxeak gaztetxe izaera alboratu zuen. Euren esanetan, «belaunaldi gazteagoen atxikimendu faltagatik» izan zen, eta espazioa «bestelako proiektuetarako» erabiliko zela iragarri zuten asanbladako kideek.

Errakik, bestalde, Antolakuntzari ateak ireki adierazpena egin zuen otsailaren 11n. «Langile Kontrolpeko Espazio ezberdinek okupazioaren kontrako ofentsibak eragiten duen egoera latza salatu eta batera eta indartsu erantzuteko konpromisoa» adierazi zuen bertan, hainbat espaziotako kideen ordezkaritzarekin. Izan ere, aurrez aipatutako gertakari guztiak ikusita, «Langile Kontrolpeko Espazioen biziraupena bera inoiz baino baldintza lazarriagoetan» dagoela ondorioztatu zuten, okupazioaren kontrako ofentsibaren eraginez. Langile Kontrolpeko Espazio kontzeptuaren baitan, gaztetxeak, zentro sozialak, etxebizitza okupatuak zein Zentro Sozialistak kokatzen direla gogorarazi zuten gainera.

«Espazio berriak irekitzea inoiz baino zailagoa da, horiek normaltasunez erabiltzeko gero eta arazo gehiago daude, eta desalojoak errepresio polizial perfekzionatuagoetarako laborategi bihurtu dira», azaldu zuen Errakik koiunturari begira. Pandemia garaian, gainera, erasoak justifikatu eta ugari-

tzeko testuingurua ezarri zela salatu zuen: «identifikazioak, ekimenak egiteko baimenen ukapena, espazioen itxierak, desalojo ilegalak, eta abar». Zenbait kasutan, oinarritzkoenak diren eskubide politikoak urratzera ere iritsi direla nabarmendu zuen babes sareak, biltzeko eskubidea zein bizilekuaren bortxaezintasuna, esate baterako.

Eskubide politikoon ezabapena espazioen auzitik harago doala zehaztu zuen, ordea. «Gizarteko arlo guztietan esku hartzera doan Estatuaren erreforma totalitarioranzko joeraren ondorioztat» jo zuen Errakik Langile Kontrolpeko Espazioen aurkako erasoak. Halaber, «manifestatzeko, kalea erabiltzeko edota ideia politikoak adierazteko geroz eta askatasun gutxiago» dagoela agerian utzi zuen babes sareak. Gauzak horrela, «proletalgoaren jar-

dun politikoa bideragarri egiten duten askatasun politikoak defendatzea», dagokiola berretsi zuen.

Otsailaren erdialdean, Arabako Foru Aldundiak obrak hasi zituen Lau-dioko (Araba) Lamuza parkean. Lanok aitzakiatzat hartuta, parkeko espazio guztiak hustu zituen Laudioko Udalak; horien artean, Laudioko Gaztetxea. Obrek iraun artean, «herriko gazteek politika egiteko espazio baten falta» sumatu zen bertan. Hori gutxi balitz, udalak ez zuen inondik inora bermatu lanak amaitzean gaztetxeko kideek gu-nea erabili ahal izango zutenik. Ondorioz, gaztetxeko atea berriz irekitzeko hautua egin zuten bertako kideek. Udalaren erantzuna beranduago helduko zen.

Burlatako (Iruñerria, Nafarroa) Gaztetxearen aurkako eraiste-agindua igorri zuen bertako udalak otsailaren 20an, gaztetxeko kideei deus esan gabe. Huste arriskua ikusirik, lekualdatzearen alde lanean hasi ziren gazteak. Elkarriketak izan zituzten udalarekin eta horren ondorioz, antolakuntza politikorako espazio bat lortu zuten. «Azken urteetan erakutsitako irmotasunari, borrokari eta antolakuntzari esker lortu dugu udala gurekin negoziatzio-mahai batean esertzea eta, hortaz,

antolakuntza politikorako espaziorik gabe ez geratzea», ondorioztatu zuen Burlatako Gaztetxeak. Aurrerago, apirilaren leian, gaztetxe berriaren irekiera ospatu zuten.

Otsailaren 22an Gasteizko Campuseko hainbat ikaslek espazio berri bat zabaldu zuten Magisteritza Fakultatean. Bertatik, Euskal Herriko Unibertsitateari (UPV/EHU) egindako presioari esker, ikasleria antolatuak hurrengo egunerako lortu zuen espazioa bereganatzea. EHUK onartu egin zuen gela hori aurrerantzean Ikasle Abertzaleak, Unibertsitateko Indar Batasunak eta Gasteizko Unibertsitateko Emakume Taldeak antolakuntza politikorako erabiltzea.

MARTXOA

Errotxapeako Gaztetxearen desalojoaren aurkako mobilizazioan atxiloturiko sei pertsonen epaiketa izan zen martxoaren 15ean. Bertan, fiskaltzak hiru urte eta bederatzi hilabeteko espetxe-zigorra eskatzen zuen auzipetutako bost kiderentzat, «agintearen aurka atentatzea» egotzita, «tresna arrisku-tsuak» edukitzearen larrigarriarekin. Haietako biri, isunak ere ezarri nahi zizkien fiskaltzak, «lesioengatik». Horrez gain, seigarren akusatuarentzat

bi urteko espetxe-zigorra eskatu zuen, «agintearen kontra atentatzea» nahiz «lesioak eragitea» egotzita.

Azkenean, zigor altuak saihestea lortu zuten sei gazteek. Ez zituzten espetxeratu, baina bederatzi hilabeteko kartzela-zigorra ezarri zieten bost kideri, fiskaltzarekin akordio bat halabarharrez sinatu ondoren. Horietako bi isundu egin zituzten, «lesioak eragitea» eta «kalte-ordainak» zirela-eta. Seigarren kideak isun altuak jaso zituen: 1.080 euroko bat «erresistentziagatik», eta 2.020 euroko beste bat «kalte-ordainetan».

APIRILA: HIRU ZENTRO SOZIALISTA BERRI

Bilboko Urkila Zentro Sozialistaren irekieraren berri eman zuen bertako Kontseilu Sozialistak apirilaren 3an. Errekalde auzoan zortzi urtez hutsik egondako lokala «proletalgoaren antolakuntza independentea sustatzeko helburuz» espropiatu zuten Kontseilu Sozialistako kideek. Oinarritzko Produktuen Biltegia bertara lekualdatu zuten eta Mugimendu Sozialistako zenbait eragileren jardun politikorako aterpe ere bihurtu zen. Ondoren, jantoki sozialak antolatu zituzten Urkilan, hilean hiru hitzordurekin. «Langileon

arteko elkargune bat sortzea» izan zen egitasmoaren helburua.

Gernikan (Bizkaia) beste Zentro Sozialista bat zabaldu zen apirilaren 16an, Busturialdeko Kontseilu Sozialistaren eskutik. Han ere, «esparru guztietan botere berri baten hazia izango diren bitarteko propioak garatzearen beharra» adierazi zuen Mugimendu Sozialistako eragileak. San Bartolome kaleko gune berria, hain zuzen ere, «horretara datorrela» azpimarratu zuten.

Egun berean, beste Zentro Sozialista bat zabaldu zuten Iruñeko (Nafarroa) Arrosadia auzoan. Iruñerriko Kontseilu Sozialistako kideen esanetan, «Mugimendu Sozialistaren erreferentziazko adierazpena» izan zedin espropiatu zuten Arrosadiako espazioa. Poliziak berehala hustu zuen ordea, espazioa ordu luzez blokeatu ostean. Kontseilu Sozialistako kideek prentsaurrekoan salatu zutenez, «desokupazio-enpresen erako sarbide-kontrola» ezarri zuten indar polizialek. Gunerako sarbidea «gau eta egun» zelatua izan zela adierazi zuten, bai eta «ateak kolpatu», «leihoetatik sartzen saiatu» eta bertan ziren kideak identifikatu zituztela.

Kasu hartan ere, «poliziaren zigorgabetasuna, arbitrariotasun juridikoa eta askatasunen urratzea» nabarmendu zituen eragile sozialistak. Izatez, inguruko kaleak ixtera heldu zen polizia, eta «zuhurtasunezko» huste-agindu soil batekin nahikoa izan zen Iruñerriko Zentro Sozialista desegiteko. Poliziak «epailea bailitzan» jokatu zuela ohartarazi zuten militante sozialistek, eta halaxe mugatu zizkietela gunearen defentsa juridikorako izan zitzaketen aukera urriak.

Laudioko Gaztetxearen aurkako prozedura judiziala ireki zuen udalak apirilaren 28an. EAJren Udal Gobernuak «desalojoaren alde» egingo zuela iragarri zuen gazteek espazioa berreskuratu eta handik gutzira.

Bederatzi hilabeteko kartzela-zigorra ezarri zieten bost kideri, fiskaltzarekin akordio bat halabeharrez sinatu ondoren. Horietako bi isundu egin zituzten, «lesioak eragitea» eta «kalte-ordainak» zirela-eta. Seigarren kideak isun altuak jaso zituen: 1.080 euroko bat «erresistentziagatik», eta 2.020 euroko beste bat «kalte-ordainetan»

MAIATZA: ISUN ERRALDOIA

Etxebizitza Sindikatuaren aurka Eusko Jaurlaritzak aurretiaz jarritako 30.000 euroko isunari 40.000 euroko beste bat gehitu zion Gasteizko Udalak maiatzaren amaieran, pandemia sasoiaren etxegabetze bati aurre egitearen ondorioz.

Polizia-indarrek 2021eko urtarri-lean hustu zuten Gasteizko Herrandarrren kaleko etxebizitza bat, bertan bizi ziren hamabost pertsona kale gorrian utzita. Gasteizko Etxebizitza Sindikatuaren deialdiari erantzunez, hainbat lagun goizetik bertaratu ziren etxe ingurura, etxegabetzearen aurka protesta egiteko. Haien eta eraikinaren parean erresistentzia egiten ari ziren beste hainbat lagunen aurka oldartu ziren ertzainak eta udaltzainak.

Etxe barruan ere baziren hainbat pertsona, asmo berdinarekin: etxe kaleratzearen aurrean protesta eta erresistentzia egitea. Sindikatuak salatu zuenez, poliziak «izugarritzko bortizkeria» baliatu zuen haien kontra. Agentek belaunak baliatu zituzten haiek itotzeko, eta borrekin ere eraso zieten. Azkenean, etxean bizi ziren familiak

***Poliziak «epailea
bailitzan» jokatu
zuela ohartarazi zuten
militante sozialistek, eta
halaxe mugatu zizkietela
gunearen defentsa
juridikorako izan
zitzaketen aukera urriak***

**Etxebizitza
Sindikatuaren
aurka Eusko
Jaurlaritzak
aurretiaz
jarritako
30.000 euroko
isunari 40.000
euroko beste
bat gehitu zion
Gasteizko Udalak
maiatzaren
amaieran,
pandemia sasoian
etxegabetze bati
aurre egitearen
ondorioz**

zein protestan zeudenak kanporatu zituzten, identifikazioak tarteko. Eraikinaren kanpoaldean, bitartean, polizien karga gehiago izan ziren. Zaurituak izan ziren, eta hiru pertsona eraman zituzten atxilo.

Zigorak ezartzeko, *Mozal Legea* nahiz COVID-19ari lotutako salbuespen-neurriak erabili zituen Gasteizko Udalak. «Konfinamendu perimetrala urratzea eta segurtasun-distantziak ez errespetatzea» leporatu zieten hainbat pertsonari. Etxebizitza Sindikatuak salatu zuenez, «beste behin ere agerian geratu da COVID-19 pandemiaren testuingurua askatasunen murrizterako eta boteredunek gustuko ez dituzten ekintzak modu arbitrarioan zigortzeko aitzakia izan dela». Areago, milaka euroko isunak «aurrerantzean antzeko salaketak egiteko asmoa duen ororentzako mezua» direla azpimarratu zuen.

70.000 euroko zigor ekonomikoa-ri aurre egiteko, diru-bilketa kanpaina bat jarri zuen martxan Etxebizitza Sindikatuak, dohaintzak eta elkartasun-kontzertuak tarteko. Aurrekoa gutxi balitz, autofinantzaziorako bideen aurkako sabotajeak jaso dituzte, bestelako eragile sozialisten antzera. Ezker Abertzaleak eta bere orbitako eragileek Gasteizko Txosna Batzordean sartzeko beto politikoa ezarri zieten Etxebizitza Sindikatuari eta GKSri. Horrela, Arabako hiriburuko festetan txosnak jartzeko eskubidea ukatu zieten. 2021-2022 ikasturtean Gasteizen etxebizitzarekin arazoak zituzten 119 pertsonari aholkularitza eskaintzen eta kaltetuak antolatzen aritu den eragileari autofinantzaziorako bideak ukatzen saiatu dira, jardun politikoaren ondorioz 70.000 euroko isunak jaso dituen arren.

EKAINA: BI DESALOJO ARABAN

Ekainaren 13an agortu zen Audio-ko Udalak Audioko Gaztetxea husteko ezarritako epea. Bertako kideen arabera, ez zegoen desalojorako ordu edo data zehatzik finkatuta. Modu horretan, desalojoa «isilean eta erantzuteko aukerarik gabe gauzatzea» bilatu omen

zuen udalak. Hala ere, aurrea hartu eta protesta kaleetara eramateko hautua egin zuten gaztetxeako kideek.

Goizetik lagun ugari bertaratu ziren hustearen aurkako protestara. Lamuza parke ondoko errepeidea moztu zuten lehenbizi, eta gero, Audioko errepeide nagusia. Trafikoa geratzea lortu zuten, udaltzainak eta ertzainak bertaratu ziren. Agenteak protestan ari ziren gazteen aurka oldartu ziren, eta kargengatik kezu ziren beste audioar batzuk ere kolpatu zituzten. Ertzaintzak errepeidea indarrez desblokeatu behar izan zuen protesta desegiteko.

Gaztetxearen hustea eta Ertzaintza-
ren bortizkeria salatzeako kontzentrazio bat egin zuten arratsaldean bertan. Ekainaren 25ean, aldiz, manifestazioa egin zuten, *Gazte langileok gaztetxea orain!* lelopean.

Ekainaren 29an Legutioko (Araba) Desjabetuon Hotela Zentro Sozialista hustu zuen Ertzaintzak. Desalojoari aurre egiteko, hiru eguneko egitaraua izan zen bertan.

Hainbat lagunek han igaro zuten azken gaua, eta goizean goiz bildu ziren Desjabetuon Hotelaren aurrean, hura babesteko asmoz. 09:00etarako Legutiora bertaratu zen polizia, Desjabetuon Hotelaren aldirietara. Handik ordubetera gerturatu ziren Zentro Sozialistara eraikinaren legeko jabeekin, eta ateetako sarraillak aldatu zituzten sarraillagileen laguntzarekin.

Hotelaren ondoko kalea itxi zuten ertzainek, sarreretako baten aurreko aldearekin batera. Eraikinaren aurreko aldean, ordea, desalojoari aurre egiteko elkartutako gazteak kokatu ziren, eta Ertzaintzak bi sarrerak hartzean ere tinko mantendu ziren Zentro Sozialistaren aurrean, elkarren besoetatik helduta. Ateak irekitzean eta sarraillak aldatzeari ekitean jo zuen Ertzaintzak gazteen aurka. Hotelaren aurreko alde osoa hartu zuten poliziek, eta bigarren karga gogorrak jazo ziren.

Hogei lagunetik gora zauritu zituzten ertzainek bi kargetan. Medikuen arabera, lauzpabost laguni egin behar izan zizkieten erradiografiak, euretari-

ko bati atzamarra apurtu zioten eta bu-ruan grapak jarri behar izan zizkieten beste bati, borra kolpe batez traumatismo kraneoentzefalikoa eragin baitzion ertzain batek. Beste bi lagun atxilo eram- zizuten.

11:30ak aldera, hainbat ertzain Zen- tro Sozialistako teilatura igo ziren. Or- durako, Desjabetuon Hotelaren kon- trako prozesuaren ondoriozko huste agindua gauzatu zuten. Desalojoa sala- tzeko eta atxilotutako kideak askatzea exijitzeko, protestara deitu zuten Legu- tion bertan.

Hamabost urte hutsik eman ondo- ren, 2019an espropiatu zuten Desjabe- tuon Hotela Zentro Sozialistari lekua eman zion eraikina. Bertan, «prole- tariatotzaren babeserako hainbat tres- na» jarri zituzten martxan: elikagai biltegia, ikasle gela eta Mugimendu Sozialistaren bilkura politikoetarako gun- eak.

UZTAILA: ZENTRO SOZIALISTA BAT GUTXIAGO

Uztailaren 6an Bilboko Urkila Zen- tro Sozialista hustu zuen poliziak, goizean. Bilboko Kontseilu Sozialis- tak azaldutakoaren arabera, goizeko 08:30ak aldera bertaratu ziren Ertzain- tzaren furgoi pare bat, eta agenteek os- tiko zuten Urkilako atea. Eremua itxi, inguruan ziren pertsona guztiak identifikatu, sarraila aldatu eta barru- ko materiala jasotzeko debekua ezarri zuten. Kontseilu Sozialistak berak az- pimarratu zuen bezala, Ertzaintzak ez zuen inolako agindu judizialik erakutsi barrura sartzeko, eta ez zen desalojoa- ren aurretiko jakinarazpenik egon.

BBK banketxea espazioaren jabe ju- ridikoa denez, Kontseilu Sozialistako hainbat kide BBKren Errekaldeko su- kurtsalera sartu ziren, protesta egiteko. Ertzaintza bertaratu zen, eta barruan zeuden pertsonak kanporatu zituen. Segidan, sukurtsalaren aurreko aldea itxi zuten agenteek. Arratsalde har- tan bertan, dozenaka lagunek Bilboko epaitegien aurrean Urkilaren hustea salatu zuten. ●

Argitalpena
2022KO IRAILA
EUSKAL HERRIA

Koordinazioa,
erredakzioa
eta diseinua
**GEDAR LANGILE
KAZETA**

Web
GEDAR.EUS

Sare sozialak
TWITTER ETA
INSTAGRAM
@ARTEKA_GEDAR
FACEBOOK
@ARTEKAGEDAR

Kontaktua
**HARREMANAK@
GEDAR.EUS**

Harpidetza
**GEDAR.EUS/
HARPIDETZA**

Edizioa
**ZIRRINTA
KOMUNIKAZIO
ELKARTEA**
AZPEITIA

Lege gordailua
SS-01360-2019

ISSN
2792-4548

Lizentzia

artelka